

11.85.0. 12.12.

23e.14

Joulupöytä

1917

VSB

KANSANOPETTAJAIN O.-Y. VALISTUS, HELSINKI

„Nukutko Joel vai oletko valveilla?“ — „Valvon vielä; etkö nuku sinäkään, veljeni Simeon?“ — „En nuku. Ne viime-öiset keskustelumme profettaan ennuustuksien täyttymisestä ne vain yhä miedestään sielunni palajavat. Tiedätkö, minusta tuntuu kuin olisi Herran kansan häpeänalainen tila jo kohti loppuansa kulkenassa ja pian käsillä se suuri Herran päivä, jolloinka tulee hän, jota isämme ovat sukupolvesta sukupolveen odottaneet.“ — „Samoissa asioissapa liikkuvat minunkin ajatukseni. Mutta, veli Simeon, minä olen pian epätoivon partaalla. Tämä odotus on käynyt jo liian raskaaksi. Kun lasna ensi kerran helmassani karitsaa kannoin, silloin jo isäni isä kertoi siitä tulevasta, mainitsi hänet karitsaksi, joka keritsijänsä edessä vaikenee, ja lumpaaksi, joka ääneti henkensä heikkojen edestä vikauhriksi antaa, sekä lausui: 'Odotu lapseni häntä aamuin ja odota illoin. Ällös koskaan unniasta silmiäsi uneen muistamatta, että se suuri voi tulla tänä yönä, äläkä salli aamuauringon säteen hivellä silmiäsi rukoilematta, että isiemme Jumala jo tänäpäivänä antaisi loistaa sen kirkkaan kohtähdän, tulla luoksemme sen Herran suuatu'. — Olen ollut isieni pyhälle uskalle kuuliainen, olen vartijan tavoin huutanut: 'etkö tule jo sinä odotettu?' — mutta neljä on jo vuotta yli seitsemänkymmenen kannettavanani, pian lasken jo matkasauvani — enkä ole vielä hänen päiväänsä nähnyt. Minä olen vaiponut epäilykseen. Oi veljeni Simeon, tokko hän tuleekaan?“ — „Ummärrämpä sielusi kaihlon, veljeni Joel, olen itsekini siitä osani saanut. Mutta kestäkäämme ja olkaamme vakaat. Ovathan Herramme armolupaukset toteutuneet sukupolvesta sukupolveen. Tiedätkö Joel, uskon sinulle salaisuuteni, minulle on Herran puhunut yönäkyjen kautta ja ilmoittanut, etten päämensarvaani ole laskeva ennenkuin olen nähnyt hänet, joka tulee Herran nimeen. Älä ole epäuskoinen, veljeni Joel. Anna nyt silmiäsi painua hetkeksi uneen, sillä väsynyt sinä olet. Minä valvon sen ajan ja teen vartiokierroksen lammastarhamme ympärillä.“

„Joel, herää, katso ihmeellistä kirkkautta mi valaisee meitä!“ — „Onko se tuloa Herran?“ — „Tämä on jotain ihmeellistä ja pyhää. Katso, se kirkkaus vain kasvaa. Näetkö Herran enkelin hoidetta?“ — „Käykäämme polvillemme, sillä tämä on Jumalan ilmestys.“

He kumartuivat maahan ja samassa kuului kirkkauden keskeltä ääni: „Älkää peljätkö, sillä katso, minä ilmoitan teille suuren ilon, joka on tuleva kaikelle kansalle. Teille on tänään Daavidin kaupungissa syntynyt Vapahtaja, joka on Kristus, Herra.“ — „Saa voiton se joka uskoo.“ — „Ja häpeän se ken oli vajonnut epäuskoon.“ — „Olkaamme hiljaa. Kuuletko laulua pyhää: 'Kunnia olkoon Jumalalle korkeuksissa ja maan päällä rauha ja ihmisille hyvä tahto?'“

Ja Simeon otti horjuvaa Joelia kädestä kiumi. He jättivät lammansa huomahan Herran ja kiihuksen suuntasivat askeleensa Betlehemiä kohti. Pian olivat he kumpikin polvillaan siinä paikassa, missä neitsyeellinen äiti piti majaa äskensyntyneen lapsensa kanssa, lapsen, jossa maa ja taivas yhtyivät ja Jumalan lupaukset toteutuivat. — „Hän on siis tullut, Simeon.“ — „On, Joel. Olkoon ylistetty isiemme Jumala, joka on uskollisuudessa suuri.“

Vanhat painenat palasivat laumoilleensa entisiin tehtäviinsä. Mutta heidän sielunsa täytti pyhä ilo, ilo sellainen, jota tuntee matkamies maan silloin, kun näkymättömän maailman voimat sielua sylkelevät ja ahdas povi täyttyy taivaan ilmalla. — Heillä oli pyhä yö — — joulu.

A. H. Kuusisto.

Joulukuusta etsimässä.

Ihaellen illan kuuta
lapset etsii joulupuuta,
kun on huomenna jo aatto.
— Paikan heille neuvoi taatto.

Umpihanget kaalelivat,
kunnes kuusen kohtasivat,
joka kauniilta näytti,
vaatimukset kaikki täytti.

Mutta puu se heille puhuu,
hiljaa huminoiden huhuu:
„Ah, mun oli joka kesä
latvassani linnunpesä.

Oksillani sitä peitin,
niin, ja hyvästi kun heitin,
annoin heille taaskin luvan
suvén tullen tehdä tuvan.“

„Seiso siinä, niin kun laita,
onhan täällä metsämaita.“
Löysivätpä kuusen toisen,
mutta armonpyyntö soi sen:

„Jänöjussi juurellani,
töpöhäntä turvissani.
Siell' on pieni piilosilla,
hörhökorva, valkovilla.
Syksysäällä teki majan —
talven selkään senkö ajan?“

„Ällös aja, ällös aja,
kätke, kätke jänön maja!
Saamme vaikka sata muita
joutilaampiakin puita.

Täss' on kuusi mieluisemme,
kauniimpaa me löydä emme.“
„Ah, en tahdo täältä tulla,
morsian on nuori mulla.

Vierelläni koivahainen
valkovarsi, kaunokainen.
Viikko vierinyt on vasta
kihlojemme vaihdannasta.

Häät on hienot toukokuussa,
kun on lehti lempein puussa.
Lähdettyä maasta kirren
kiuru veisaa vihkivirren.“

„Erotaa ken hennois näitä?
Armaat, viettäkäätte häitä!
Etsikäämme puuta uutta,
jok' ei kätke salaisuutta“.

Kutsuu kuusi yksinäinen:
„Talven viima on niin jäinen.
Mulla kaiho kalvaa rintaa,
elollain ei paljon hintaa,
Taaton kaatoi ukonnuoli,
äiti armas suruun kuoli,
siskon sorjan tauti taittoi...“
Lapset kuusen kelkkaan laitto.

Hyväellen veivät sieltä,
lohdutellen kaihomieltä.
Valaistuhun tupaan toivat,
jossa juhlavirret soivat.
Kultaan, kukkaan he sen puki,
sadut kauniit luona luki,

Laiskan pojan seikkailut.

Satukuvasarja. „Joulupukille“ laatinut

Rudolf Koivu.

Olipa kerran ukko ja ukolla poika. Mutta poika oli perin laiska ja typerä. Kun ukko ei saanut häntä kotona työntekoon taivutetuksi, päätti hän viedä pojan kaupunkiin ja jättää hänet sinne omiin hoteisiinsa.

— Tottapahan työhön oppii, kun vieraisiin joutuu, ajatteli ukko ja läksi saattamaan poikaansa.

Kulkivat, kulkivat ja saapuivat suureen metsään. Ukkoa alkoi jo väsyttää, Huomasipa poika silloin jotain vilahtelevan puunrunkojen välissä, ja lopulta vaaperteli heidän luokseen vanha pitkäpartainen ruma peikko, jota punapukuinen ruma tyttönsä saatteli.

Peikko uteli ukolta, minne tämä oli poikineen matkalla, ja ukko selitti asiansa.

— Anna poika minulle, ehdotti peikko. — Kyllä minä hänet työhön opetan. Vuoden kuluttua saat tulla hänet pois hakemaan.

Ukko suostui ehdotukseen, ja peikko otti pojan palvelukseensa.

Vuoden kuluttua läksi ukko hakemaan poikaansa. Saapui peikon linnalle ja tapasi peikon pihalla kukkoja ruokkimassa.

— Poikaasipa taisit tulla hakemaan, sanoi peikko. Olen muuttanut hänet kukoksi, mutta jos osaat eroittaa hänet muista kukoista, muuttuu hän jälleen ihmiseksi ja saa seurata sinua. Muussa tapauksessa on hänen jäätävä vieläkin vuodeksi palvelukseeni.

Ukko tarkasteli kukkoja, mutta ei osannut eroittaa poikaansa muista kukoista, niin olivat kaikki samannäköisiä. Hän sai siis palata yksin kotiinsa; poika jäi peikon palvelukseen.

Vuoden kuluttua ukko taas läksi peikon puheille. Tällä kertaa oli peikko muuttanut palvelusväkensä suuren suuriksi koppakuoriaisiksi, ja ukolle pantiin sama ehto kuin edelliselläkin kerralla. Ei osannut ukko nytkään eroittaa poikaansa muista, ja niin jäi poika vieläkin vuodeksi peikon palvelukseen.

Seuraavana vuotena, ukon ollessa matkalla pojan hakuun, tuli vanha noita-akka metsätiellä häntä vastaan. Hyvän hyvyyttään päätti akka auttaa ukkoa ja selitti, että peikko oli tällä kertaa muuttanut väkensä kyyhkysiksi ja että hänen poikansa istuisi aitan katolla, erillään muista.

Kun ukko saapui perille, oli peikko pihalla häntä vastassa suuren kyyhkyslauman parveilla hänen ympärillään.

Peikko asetti ukolle saman ehdon kuin edelliselläkin kerralla. Ukko katseli ympärilleen ja huomasi aitan katolla yksinäisen kyyhkysen istua kyyröttämässä, kuten noita-akka oli sanonut.

— Tuollahan tuo minun poikani istuskelee, sanoi ukko, ja heti muuttui kyyhkynen pojaksi. Mutta ukko oli lentää selälleen hämmästyksestä, kun näki poikansa, sillä poika oli muuttunut ylen kauniiksi ja komeaksi ja puheisaankin tuntui muita viisaammalta. Peikon täytyi sopimuksen mukaan luopua pojasta, ja ukko palasi poikineen kotiin.

Niin he elivät jonkun aikaa, mutta koti-työt eivät poikaa huvittaneet. Hän istuskeli enimmäkseen tuvassa ja laiskotteli. Ukko kyllästyi tähän lopulta, rupesi selittelemään pojalle köyhyyttään ja työn teon tärkeyttä. Poika vain naureskeli ja sanoi:

— Älähän ole milläsikään, isäkulta. Osaampa minäkin jotain tehdä.

Samassa muutti hän itsensä ihmeen komeaksi hevoseksi. Isä säikähti pahanpäiväisesti; mutta hevoseksi muuttunut poika selitti:

— Vie minut nyt kaupunkiin ja myy minut siellä suuresta hinnasta. Jonkun ajan kuluttua muutan itseni jälleen ihmiseksi ja palaan luoksesi. Mutta muistakin, ettet päitsiä myy, sillä silloin käy minun huonosti.

Ukko läksi heti hevosineen matkalle. Tiellä tuli heitä vastaan komeannäköinen herrasmies ja pyysi saada ostaa hevosen. Ukko määräsi korkean hinnan ja vieras maksoi sen tinki-mättä, nousi sitten hevosen selkään ja ratsasti pois.

Kun vieras oli jo näkymättömissä, muisti ukko, että päitset jäivätkin hevosen päähän.

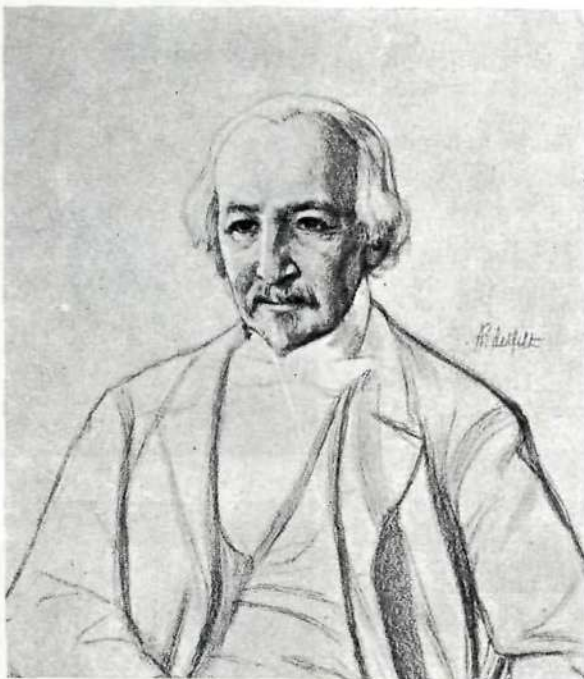

Sakari Topelius.

Ensi tammikuussa tulee kuluneeksi sata vuotta Suomen lasten suosituimman runoilijan, Sakari Topeliuksen, syntymästä. Suotakoon »Joulupukin» sen vuoksi esittää joku piirtonen hänestä ja hänen elämäntyöstään.

Topelius syntyi Uudessa-kaarlepyyssä 14 päivänä tammikuuta 1818. Hänen kotinsa nimi on Kudnis eli Kuddnäs. Tämä valkoinen talo sijaitsee vihreän lehtokujan päässä tyyneen joen rantamalla. Runoilija rakasti sitä enemmän kuin mitään muuta paikkaa maailmassa. Siinä hän oli puhtainta rakkautta osakseen saanut, siinä ensimmäiset leikkinsä leikkinyt, siinä ensimmäiset unelmansa uneksinut. Nuori »Zache» oli vanhempiensa silmäterä ja heidän tulevaisuudentoivonsa. Hänelle he parhaimpansa antoivat. Hänelle lauloi äiti kauneimmat laulunsa ja kertoi parhaimmat satunsa. Hänelle isä elämäkokemuksiansa opetti. Äiti juurrutti pojan sydämeen hartaan uskonnollisuuden, isä ahkeruuden ja velvollisuudentunnon. Poikaa opetettiin jo varhain kieltäytymään pienistä nautinnoista, jakamaan osansa toisten kanssa ja voittamaan itsensä. Isä koulutti myös hänen silmäänsä ja kätensä. Hän ohjasi Zachea ymmärtämään luonnon salaisuuksia, tekemään havaintoja kasvi- ja eläinmaailmasta sekä käsittelemään pientä sähkökonetta. Kun poika varttui suuremmaksi, tarjosi ympäristö hänelle yltäkyllin tilaisuutta toimintaan ja omavaraisten kokemusten tekoon. Hänellä oli paljon leikkiveriteitä. Ei ollut lähettyvillä sitä kiveä, jolla ei kiukuttu, ei sitä lehtoa, jossa ei leikitty. Kotitalon ullakko komeroineen oli mainio piilopaikka, avara puisto mitä parhain leikkikenttä ja joki lisäpuroineen, koskineen, myllyineen ja pajoineen ihmeellinen »uusi maailma» nuorelle tutkimus- ja löytöretkeilijälle. Puistossa poimittiin marjoja, kuunneltiin lintuja ja juostiin perhosten perässä. Joella soudettiin ja kalastettiin kesäisin. Syksyisin luisteltiin sen peilikirkaalla jäällä. Ja talvella laskettiin mäkeä sen jyrkiltä äyräiltä tai rakennettiin uljaita lumilinnoja sen partaalle ja käytiin kiivaita sotia niiden ympärillä.

Maailma avartui vähitellen pojan katseelle. Hän oppi näkemään kauemmas: kodin vieressä pienen kaupungin kirkkoineen ja rauhallisine asukkaineen, sen ympärillä avaran maakunnan uuraine talonpoikineen ja joen suussa aukevan meren ulapan, jonka rannattomassa etäisyydessä sinuteltivät satujen »höyhensaaret» ihmeineen ja seikkailuineen. Näin täytyi nuori mieli moninaisista vaikutelmista. Onnen aurinko vuodarti kultaista loistettaan hänen nuoruuteensa. Lapsuuden kodin kuva painui kirkkaana ja lämpimänä hänen muistonsa. Se valaisi ja lämmitti koko hänen elämänsä. Sen rauhallista ullakkokamaria ja sen näköalaa muistellessaan hän sepitti myöhemmin säkeet:

Mitä toivot vielä? Ullakkokamarin eteläisen, koivun, ruusupensaston ja marjamaan, joen polven, kosken, sillan, rantahaan ja kirkon tornin, aamuruskon säteissä säihkyväisen.

Yksitoistavuotisena lähetettiin Sakari Oulun kouluun. Hän pääsi asumaan setänsä luokse ja tutustui siellä tätiensä hoidossa olevaan lainakirjastoon. Se oli hänelle toinen »uusi maailma». Pitkä jono hyllyjä oli täynnä mitä hupaisinta lukemista: satuja, runoja ja romaaneja. Hän luki niistä yhden, luki toisen. Ja kerran makuun päästyänsä hän ahmi koko kirjaston, yli tuhat nidettä, läksyjensä lomassa. Se kiihoitti hänen mielikuvitustansa ja houkutteli hänen ajatuksiansa pois todellisuudesta. Hän haki yksinäisyyttä ja antautui haaveiluun. Usein nähtiin hänen istuvan pitkät ajat yksinänsä Oulujoen rannalla kosken alapuolella. Hän katseli aaltojen telmettä koskessa ja värien leikkiä pilvissä ja antoi ajatustensa liidellä vapaasti niissä maailmoissa, mitä hän oli kirjoista lukenut. »Onnellinen olin», kertoo hän tästä ajasta myöhemmin, »kun sain kuohuvan kosken partaalla yksinäni katsella lohen hypähtelyjä ja auringon laskua joen suun kohdalla.»

Reipas toverielämä oli kuitenkin terveellisenä vastapainona tälle haaveilulle. »Minä olin hiljainen, uneksiva poika», kertoo hän itse, »mutta toverit pitivät huolen minun kasvattamisestani mieheksi». Hemmottelua ei siedetty. Kukin sai oppia kestävästi miehekkäästi koetukset ja vastaamaan itse puolestansa. Äidin lähettämät kalossit nakattiin heti nurkkaan ja hänen varaamaansa lämmintä lammasnahkalakkia ei saanut vetää korville kovimmillakaan pakkasilla. Leikeissä, pallonlyönneissä, mäenlaskussa ja lumisodassa täytyi näyttää olevansa mies. Näin karaistui luonne, voimat varttuivat ja haaveet siirtyivät syrjään. Topelius on myöhemmin kuvannut kouluaikaansa seuraavin sanoin:

Nyt tuli lähtö tielle tiedon, opin, luo laajan läksyn, paksun patukan, löin pallon ylös pilviin, otin kopin ja painiskelin kera kerskujan ja alas suurimmista jyrkänteistä mä huppuroitsin suksiparillain, viis välittäen nuhteista ja neuvokeista.

Niin kuluivat Topeliuksen nuoruuden päivät. Kun hän 15-vuotisena pääsi ylioppilaaksi, oli hän vielä lapsi melkein joka suhteessa. Hän pysyi vielä vuosia ujona ja haaveilevana poikasena. Hänessä oli jotakin naisellista. Hän leikki salaa nukeilla kuin tytöt. Ja tytöt pitivätkin häntä vertaisenaan. He saattoivat uskoa hänelle kaikki salaisuutensa

»Me pidämme häntä kuin tyttönä; meillä ei ole häneltä mitään salattavaa.» Näin he sanoivat hänestä, kun Topelius oli jo 18-vuotias nuorukainen. Tämä piirre on kuvaava. Se todistaa hänen sydämensä lapsellista puhtautta, herkkyyttä ja välittömyyttä. Ja vaikka hänen ajatuksensa sitten vähitellen varttuu, säilyy hänen sydämensä aina yhtä puhtaana. Se säilyttää lapsuusaikojen aamuraukkouden ja taivas-hohteen. Se on herkkä ottamaan vastaan kaikkea, mikä on hyvää, jaloa ja kaunista, ja yhtä herkkä työntämään luotansa kaikki, mikä vähänkin vivahtaa likaiseen. Hänen olemuksensa on täynnä nuoruutta ja iloa, uskoa ja onnea. Hän tuntee vielä vanhetessa ja hiusten harmaantuessa lapsuuden enkelien vierailevan luonansa ja kuiskivan korvaansa satuja elämän valoisista aamuhetkestä. Onnellinen runoilija, jonka poluille elämä ei luonut yhtään raskasta varjoa, jolta elämä ei riistänyt yhtään nuoruuden ihannetta!

Topeliuksesta tuli yliopiston professori ja rehtori, mutta hänen mielensä säilyi aina avoimena ja puhtaana. Hänestä tuli kuuluisa kirjailija, jonka teoksia luettiin ja ihailtiin kaikissa Pohjoismaissa, mutta hän esiintyi aina vaatimattomana ja nöyränä. Hän koki elämässään suruakin, mutta se keveni ja haihtui kuin kesäinen poutapilvi. Hän katsoo maailmaa kirkkain lapsen silmin. Hänen taiteensa julistaa valoisaa uskoa elämän hyviin voimiin.

Topelius aloitti laulurunoilijana. Runous oli hänen varsinaisen äidinkielenensä. Hän oppi sen jo varhain ja oppi sen helposti, kehittäen sitä sittemmin yhä suurempaan täydellisyyteen. Hänen varhaisimmat runonsa ovat aran ja autereisen sielun lapsuudenunelmia. Ne tulkitsevat usein sen kaipuuta maasta pois, ikuisen valon alkukotiin. Myöhemmin unelmien siipiin tarttuu enemmän maan tomua, eivätkä ne aina kannu yhtä korkealle. Elämä vaatii osansa. Isänmaa kutsuu työhön ja taisteluun. Ja runoilija sepittää lauluja, jotka synnyttävät työn intoa muidenkin sydämissä. Hän kuvaa teoksissaan Suomen maata ja kansaa, sen menneisyyttä ja nykyisyyttä, sen kärsimyksiä ja tulevaisuuden toiveita. Hän on kirjoittanut yksinkertaisia ja ihania lauluja, joiden hopealle helähtävä sävel on syöpynt jokaisen suomalaisen sydämeen. Kuka nuorista ei olisi tuntenut rintansa lämpimästi laajenevan laulettaessa »Laps Hellaan, älä vaihda pois sun maatas ihanaa . . .» Kenen sielun sielun eteen ei ole auennut ihanasti liikuttava suomalainen näky kuullessaan laulettavan Sylvian-laulua: »Mä oksalla ylimmällä oon Harjulan selänteen . . .» Harva runoilija on laulanut Suomen luonnosta niin ihanasti helkkyvin säkein kuin hän. Harva on johtanut ylhäältä niin paljon taivas-hohdetta ja tähtien kimallusta Suomen maisemiin kuin hän. Runeberg lausui siitä kerran sattuvasti: »Minä kuvailen Suomen metsiä ja järviä, mutta Topelius kuvailee taivasta, joka kaartuu niiden yli.» Usein Topelius huomauttamme kohottaa katseemme maanpäällisistä ihanuukista ylevämpiin piireihin. Hän opettaa meitä lukemaan luonnosta Jumalan käsialoja. Esimerkiksi talvista linnunrataa katsellessamme hän kertoo meille kauniin sadun rakkaudesta, joka kestää ikuisesti ja jolle Luoja antaa siunauksensa, lausuen: »En tahdo sitä hajoittaa, min lempi rakensi.»

»Talvi-iltain tarinoissa», »Välskärin kertomuksissa» y. m. suorasanaisissa jutelmissaan hän antaa meille jaloja ajatuksia ja herättää meissä isänmaallista mieltä. Hän opettaa, ettei kukaan ole liian halpa taistelemaan isänmaan ja suurten aatteiden puolesta. Hän ei ole kuvannut niissä ainoastaan kuninkaita, valtiomiehiä ja suuria sotasankareita, vaan myös niitä nimettömiä urhoja, jotka ovat eläneet ja kuolleet muiden hyväksi, koko maan hyväksi; ja heidän sankari-

satunsa on usein paljoa liikuttavampi kuin maan mahtavien. Usko on hänestä korkeampi kuin tieto; nöyrä mieli parempi kuin kunnia ja maine, ja suurin sankariteko on itsensä voittaminen.

Topelius on eräässä sadussaan kuvannut kolmea lasta, joista kullakin oli harvinainen lahja. Yksi heistä näki taivaan pilvissä kaunista värileikkiä, toinen huomasi luonnon henkien karkeloa ja kolmas kuuli säveleitä puiden oksilta. Ensimmäisestä tuli maalari, toisesta runoilija ja kolmannesta vihreän metsän laulaja. Topeliuksessa itsessään oli jotakin kaikista noista kolmesta. Hänellä oli maalarin silmä, runoilijan mielikuvitus, lauluniekkan sävelkorva ja — ennen kaikkea — hänellä oli puhdas lapsenmieli. Näin hänestä tuli saturunoilija, jolla ei ole monta vertaista Pohjoismaissa. Muuan Topeliuksen aikalainen on kuvannut hänen satujensa vaikutusta seuraavin sanoin: »Ne osoittivat meille, mitä aarteita oman-tunnonrauha, totuudenrakkkaus ja sananpitäväisyys ihmiselle ovat ja mitä on ahkeruus, kieltäytymisen taito, rakkaus isänmaahan ja kotiin sekä rakkaus kaikkiin ihmisiin. Nämä sadut opettivat meitä hellimään eläimiä, ne osoittivat, kuinka sydän käy rikkaaksi, kun nöyrästi tarjoamme avuliaan käden sille, joka tarvitsee tukea, kun pyyhimme pois kyynelien ja viemme lohtua murheen majoihin. Ne opettivat meille todellisen kiitollisuuden vaikean taidon. Ne kehoittivat meitä kunnioittamaan oikeutta, kavahtamaan kiusausta ja antamaan anteeksi kärsimämme vääryydet. Sanalla sanoen: ne opettivat meitä todella rakastamaan Jumalan käskyjä. Ja samalla ne opettivat nuorille lukijoilleen reippautta, suoruutta, avomielisyyttä, kekseliäisyyttä, toveruuden velvollisuuksia ja kaikkia niitä ominaisuuksia, jotka tekevät pojan leikkien kuninkaaksi ja tytön luonnolliseksi, iloiseksi ja reippaaksi tylleröiseksi, kesän tuuloseksi, päivänsäteheksi, kun leikki käy viheriällä niityllä tai järven jäällä ja kelkkamässä. Kierosti kasvatetut, kirjatoukat ja lelukilapset hän asetti silloin tällöin leikkikentälle varoitusmerkiksi. Ja vanhemmat näkivät iloisina ja kiitollisina, että sadunkertoja sydämensä pohjasta tahtoi heidän pienten lemmikkiensä parasta.»

Topeliuksesta tuli Suomen nuorison mielikirjailija, jokaisen lapsen rakas »setä Topelius». Ja sikäli kuin nämä nuoret varttuivat miehiksi, karttui hänen runoilijamaineensa. Elämänsä ehtoolla hän seisoi yleisesti kunnioitettuna ja rakastettuna patriarkkana nuoremman polven keskellä. Kansaa näki hänessä menneen sukupolven jalon edustajan ja vastaisten sukupolvien ihanteellisen opettajan.

Topelius vaipui rauhallisesti kuoleman uneen Koivuniemen tilalla lähellä Helsinkiä maaliskuun 12 päivänä 1898. Vähää ennen kuolemaansa hän lähetti »iltatervehdyksen» Suomen kansalle. Hän kiitti siinä kaikesta siitä kunnioituksesta, ystävydestä ja rakkaudesta, jota hän oli saanut osaksensa täyttäessään 80:n ikävuotensa. Hän tunnusti nöyrästi olleensa vain ase Korkeimman kädessä, työntekijä isänmaan vainiolla. Ihmisellä oli hänen mielestään arvoa ja merkitystä vain siinä määrin, kuin hän pystyi työllään palvelemaan jaloja aatteita, sillä yksilöt ovat vaihtuvia kuin aallot, mutta aatteet elävät ikuisesti. Sen ajatuksen hän on lausunut ilmi myös tunnetussa »Ylioppilaslaulussaan»:

Ja maamme, päivän morsian,
saa suuruuden ja kunnian;
vaan aallon lailla uinumaan
me käymme unholaan.
Näät varjot vaihtuu, häviää,
mut hengen valta iäks jää.

H. Tarkkainen.

Hän läksi juoksemaan vieraan jälkeen, mutta ei tietenkään häntä enää tavoittanut.

Vieraspa olikin sama pahanilkinen peikko, jonka luona poika oli ollut palveluksessa. Ukkoa pettääkseen oli hän muuttanut itsensä rikkaaksi mieheksi ja saanut siten toistamiseen pojan halluunsa, hevoseksi muuttuneena.

Nyt ilkkui hän hevoselle, löi sitä ja pakotti sen kiittämään pilvien tasalle, yli korkeitten vuorien ja syvien järvien.

Vuimein hevonen perin väsyneenä lysähti maahan. Peikko antoi sen levätä hetkisen, veipä vielä joelle juomaankin. Mutta silloin hevonen riuhtasikin itsensä irti, syöksyi veteen ja muutti itsensä haueksi. Peikko syöksyi perässä ja muuttihe haueksi hänkin. Alkoi hurja takaa-ajo. Kun pakeneva hauki huomasi kiinni joutuvansa, syöksyi se kovalla vauhdilla hiekkarannalle ja muuttihe sormukseksi.

Sattuipa kuninkaantytär samaan aikaan olemaan kävelyllä rannalla ja huomasi hietikossa sormuksen. Hän pisti sen sormeensa ja meni näyttämään sitä isälleen.

Mutta peikko muutti itsensä vanhaksi ukoksi ja meni kuninkaan luo valitellen kadottaneensa isäntänsä sormuksen jokirantaan eikä uskaltaavansa näyttäytyä isännälleen ilman sitä.

Kuningas käski tyttärensä antaa sormuksen takaisin ukolle, mutta tytärpä ei tahtonut sitä tehdä. Kuningas toisti käskynsä, mutta silloin Kuninkaantytär suuttui ja heitti sormuksen lattialle polkien sen mäsäksi.

Samassa sormus muuttuikin suureksi jyväläjäksi ja peikko muuttihe kukoksi ruveten ahnaasti nokkimaan jyviä suuhunsa. Nokki kaikki, mutta yhtä kuninkaantytären jalan alle vierähtänyttä ei huomannutkaan.

Kun kukko oli lentänyt tiehensä, kieritteli jyvänen itsensä pois jalan alta ja muuttui kauniiksi nuorukaiseksi, niin ihmeen kauniiksi, että kuninkaantytär rakastui häneen silmittömästi ja tahtoi heti saada hänet puolisooseen. Kuninkaallakaan ei ollut mitään asiaa vastaan, ja niin tehtiin pojasta prinssi ja kuninkaantytären puoliso. Taisipa vielä saada puolet valtakunnastakin.

Eräs jouluaamu saaristossa.

Kaukana Ahvenanmaan saaristossa on merestä kohoavalla kalliosaarella pieni kivikirkko, jonka ikkunat somasti välkähtelevät auringonpaisteessa ja jonka tornista kumea-ääniset kellot pyhäaamuisin kutsuvat seudun asukkaita jumalanpalvelukseen.

Se on omituista seutua — kalliota, paljon pieniä ja isompiakin kalliosaaria ja merta. Mutta silläkin seudulla on asukkaansa. Sielläkin iloitaan ja surraan ja syödään leipää otsa hiessä. Siellä ei kylvetä eikä kynnetä maankamaraa — kuinkapa kalliota kynnettäisi!

Meri on siellä peltona, ja se antaa satonsa hopeanhohdoisina silakkoina ja valkointaisina haahkoina. Uskaliimman sato on suurin.

Eräänä kirkkaana kevätpäivänä leikkitteli kaksi poikasta sen saaren rantasella, jolla kirkko ja pappila sijaitsivat. Poikaset saattoivat olla noin seitsemän vuoden korvissa. Toinen, hintelämpi ja kalpeampi Iivari niminen oli papinpoika. Janne, hänen vanttera leikkiverinsä, oli ensi kerran nähnyt päivänvalon läheisen mökin turvekaton alla.

Poikasilla oli hauskaa, niin hauskaa kuin ainoastaan heidän ijällään voi olla, kun kesälaineet liklattavat rantakiviä vastaan ja vallaton tuulispää pullistaa leikkilaivan purjeita.

Niin, milläpä he muilla olisivat leikkineet kuin laivoilla, he uloimman saariston lapsukaiset.

Iivarin laivan nimi oli »Kuikka» ja Jannen »Telkkä». Molemmat olivat hyviä kulkemaan. »Kuikka» vain oli koko joukon sirotekoisempi, sillä se oli ostettu mannermaalta lelukaupasta, jota vastoin »Telkkä» oli kotoista tekoa, Jannen vanhemman veljen valmistama ja sikseen hyvinkin uljas.

Laivat mennä lipittivät pitkin rannikkoa omistajain seurattessa mukana hyppien kiveltä kivelle ja pidellen kiinni kokkaan kiinnitetystä pitkästä nuorasta. Kokonaan valloilleen he eivät uskaltaneet päästää aarteitaan.

Se oli vanha päätös, että he kumpikin isoina rupeisivat merimieheksi. Siitäpä juuri he nytkin keskustelivat, kuinka sitä sitten niillä oikeilla laivoilla matkataan sinne, missä ei rannat tee haittaa. Ja sitä parempi kuta kovempi myrsky!

Samassapa tulla suhahti tuulen vihuri lännestäpäin, ja kuin uhmaten käänsi »Kuikka» äkkiä keulansa vastatuuleen ja otti sellaisen vauhdin, että nuora heltisi Iivarin kädestä. Mutta siinä rytkäksä se alkoikin pelottavasti kallistella ja — kiepsahti kumoon.

Iivarilta pääsi surkea parahdus, mutta Janne huudahti iloisesti:

— Se on haaksirikko! Tässä on pelastusvene.

Hän oli jo työntänyt laudanpätjän rantaselta laineille ja uida pulikoi sen varassa »Kuikka» kohti. Sai kuin saikin kiinni nuorasta ja oli hetken kuluttua takaisin rantasella märkänä ja hengästyneenä.

Iivari itki ilosta saadessaan takaisin rakkaan »Kuikkansa». — Sinä uskalsit, sanoi hän Jannelle ja katsoi häneen kuin sankariin.

— Uskaltaisin minä enemmänkin, saatpa vielä nähdä!

Laivain uitattaminen jäi sillä kertaa sikseen.

— Näin märkänä en uskalla mennä kotiin, vakuutti Janne, ja he kävivät rantakalliolle pitkälleen päivänliekkoseen kiuattamaan Jannen vaatteita.

Siinä maatessaan katselivat he taivaalla kiitäviä valkeita pilviä. Tumma oli taivaan sini kuin meri, ja siinä liitelivät hohtavan valkeat pilvet olivat heidän silmissään suuria ihmeen ihania laivoja.

He olivat varmat siitä, että vainajat ne siellä purjehtivat.

— Ka, tuolla laskettelee minun vaarini, joka kuoli talvella, selitti Janne. — Minä tunnen hänet pitkästä parrastaan. Onpa hän nyt saanut komean laivan ja mahtavat purjeet. Näetkö, näetkö, hän pääsee edelle kaikista muista!

Näkihän Iivari sen, selvästäpä näkikin.

— Niin, mutta hän olikin rohkea merimies, jatkoi Janne.

Näes, kaikki riippuu rohkeudesta.

— Sinä, Janne, varmaankin saat taivaassa oikein kauniin »Telkän», vakuutti Iivari luoden suurinta ihailua ilmaisevan katseen toveriinsa, jonka tukka ja vaatteet vielä valuiivat vettä muistuttaen äskeisestä urotyöstä.

— Sittenpä nähdään, virkkoi Janne. Pisti kätensä housuntaskuihin, sykäsi ja koetti näyttää miehekkäältä.

Oli kuinka oli, päättelivät pojat, mutta yhdessä sitä purjehditaan sekä maan päällä että sitten taivaassa.

Ja sitten he nukkuivat.

Ja tällaista oli tapahtunut ennenkin tai ainakin tämän

tapaista. Ja kesät olivat pitkät ja valoist ja talvet vieläkin pitemmät ja yhtä hauskat. Eikä Iivari tullut toimeen ilman Jannea eikä Janne ilman Iivaria. Ja lopulta he jo ennakoita tiesivät toistensa ajatuksetkin.

Näin kuluvat vuodet...

Tapahtuipa sitten kerran sellaista, joka näytti erottavan heidät ainiaaksi.

Poikaset olivat silloin jo kymmenen vuotiaita. Iivarilla oli jo vuoden ajan ollut kotiopettaja, ja Janne oli yhtä kauvan käynyt kansakoulua sekä sen lisäksi oppinut kutomaan verkkoa ja ohjaamaan sekä soutamaan kalavenettä tuulesakin. Mutta ystävyys poikasten välillä oli silti vain kasvanut. Kaikki lomahetket vietettiin yhdessä leikin temmelyksessä.

Yksi mieluisimpia leikkipaikkoja oli hautuumaannurkkaus kirkonseinän ja sakaristonseinän kulmauksessa. Siinä varsinkin kerrottiin satuja toisilleen, ja pienet puuristit kuuntelivat. Niin, niitten allahan lepäsi lapsia.

Viime vuosina oli Jannen kertomuksiin sisällytynyt paljon taikaukkoa. Hän tiesi muun muassa kertoa, kuinka kuolleet väliste keskiyön aikaan nousevat haudoistaan, lähtevät vesille ja lentävät hyökypää aaltojen harjoilla nuolen nopeudella. Mutta sellainen vene, jolla kuollut on purjehtinut, tekee tavallisesti seuraavana päivänä haaksirikon. Lapset taas, ne pienten ristien alla lepäävät, jotka eivät milloinkaan saa nähdä armasta auringonvaloa, nousevat keskiyön kuumassa hautakummulle leikkimään siinä kasvavien kukasten kanssa. Se taas ennustaa aina lapsen kuolemaa.

Janne tunsi monta vanhempaa ihmistä, jotka olivat nähneet vainajia eli menninkäisiä. Itse hän ei vielä milloinkaan ollut nähnyt, mutta toivoi hartaasti näkevänsä.

Olipa sitten tyyni kuutamoilta elokuun alkupuolella. Pojat istuivat hautuumaannurkkaudessa omituisen tenhon vallassa.

Meri siellä alla välkähteli tyynenä ja salaperäisenä. Hautuumaannurkit pitkine tummine varjoineen...

— Tällaisina öinä niitä varmaan liikkuu, kuiskasi Janne Iivarin korvaan. — Uskallatko, niin jäämme odottamaan. Ja niin he jäivät. Heitä etsittiin, sen he kyllä tiesivät. Oltiin ehkä levottomiakin, mutta ei se nyt auttanut.

Oli kammottavan hiljaista. Janne tunsi, kuinka Iivarin käsi vapisi hänen kädessään, mutta odottaa heidän täytyi.

Ei aikaakaan, niin jo väipähtää jotain valkoista erään kummun takana kaukana heistä. Veri poikain suonissa tuntuu seisautuvan. Pitkä aave nousee kummun takaa ja liikkuu heitä kohti...

Hihkaisten lähtevät pojat kypälämäkeen.

(Itse asiassa sieltä nousi mies, joka soudettuaan pitkän veden takaa oli heittänyt lepäämään ja nukahtanut.)

Koko sen yön Iivari huusi unissaan ja heittelehti kuumaisena vuoteellaan.

Aamulla häntä kiellettiin kokonaan seurustelemasta Jannen kanssa. Hän kuuli isän sanovan:

— Kansa täällä on ylen taikaukkoista, ja lapsen mielikuvitus on herkimmillään.

Ikävä olo alkoi nyt Iivarille, ja Jannenkin sydäntä särki. Häntä suretti syvästi se, että hän tahtomattaan oli tullu-

tehneeksi pahaa parhaimmalle ystävälleen. Aika kului kumminkin Jannelta paremmin, sillä hänen täytyi jo todenperästä olla mukana työssä. Milloin lähdettiin verkon laskuun kauvas meren ulapalle, oli hän mukana soutamassa. Sitten taas kotirannalla kalanperkuussa, verkkojen paikkaussa y. m.

Mutta iltasin, kun tavallinen leikin hetki lähestyi, oli vaikea tulla toimeen. Janne tunsu selvästi, että iivarikin ikävöi häntä, mutta pappilaan päin hän ei uskaltanut edes katsoa.

Kun Janne sitten eräänä iltana elokuun lopulla palasi kotiin verkonsoudusta, sai hän ihmeekseen kuulla, että Iivaria oli lähdetty viemään kaupunkiin kouluun.

Se oli sentään pahinta. Oli kumminkin ollut lohdullista tietää hänen olevan niin lähellä, vaikkakin näkeminen puuttui.

— Ei sanonut edes hyvästi lähteissään, ei edes terveisiä lähettänyt. Mieli pyrki karvaaksi. Niinpä menköön! Voi hankin, Janne, olla ajattelematta.

Nyrpein mielin kulki Janne rannalle. Sattui juuri siihen paikkaan, jossa he useimmiten olivat pikku poikina leikitelleet. Siinä oli kapea kaistale hietikkoo. Jotain oli piirustettu hiekkaan. Siinä oli sanoja. Janne luki hitaasti:

— »Minä en voi koskaan unhottaa sinua.»

Siinä oli Iivarin jäähyväiset. Pieni hiekkään kirjoitettu kirje. Mutta se oli kyllin pitkä tehdäkseen Jannen maailman onnellisimmaksi pojaksi.

Hän istui rantakivelle ja itki ilosta ja kaipuusta. Mieleen tuli kaikellaisia ajatuksia. Ehkäpä hän kerran vielä voisi tehdä jotain rohkeata, jotain sellaista, että Iivarin isäkin huomaisi hänen olevan sellaisen pojan, jonka kanssa kannattaa seurustella.

Niin tuli syksy pimeine iltoineen, sateineen ja myrskyineen. Väliste kun Itämeri oikein puski etelästä, kuohuivat laineet korkealle kallion ylämpään kohtaan ja vaahti pirskuvi mökin ikkunaruuutuihin. Oli niin soma iltaisin nukahtaa siihen kohinaan ja pauhuun. Se ei nyt kuulunut ankaralta niinkuin useasti ennen. Lempeänä toisteli se samaa säikeistöä:

— »Minä en voi koskaan unhottaa sinua.»

* * *

Joulu läheni. Janne odotti sitä oudosti jännitettyinä. Mitä jos kaikki jo onkin unhotettua. Iivari tulee heille käsi onjona niinkuin ennenkin. Heillä on niin paljon, paljon kerrottavaa toisilleen... Tai kenties saakin hän taas vain pienen kirjeen, lumeen kirjoitetun. Tyytyy hän siihenkin...

Vaikea oli kaupunginmatka näin ukkosaaristosta. Oli soudettava tai purjehdittava pari kolme penikulmaa satamaan, johon suuret laivat poikkisivat.

Kirkkoherra oli jo useita päiviä edellä joulun itse lähtenyt kaupunkiin hakemaan poikaansa kotia. Jouluaattona heidän piti tulla. Pappilan renki ja pari muuta miestä oli lähtenyt heitä vastaan laivalle jo aamuhämärissä.

Niin pappilassa kuin mökissäkin tehtiin juhla valmistuksia. Ja iltapäivällä jo tuontuostakin silmäiltiin merelle, eikä jo näkyisi pappilan iso purjeverne. Mutta ei vain näkyneet.

Aattoamuna suntiokin jo asetteli joulukynttilät kirkon suuriin kruunuihin ja ikkuna-kaariin. Sillä ukkosaaristossakin mennään kynttiläin valossa kirkkoon varhain jouluaamuna.

Tuli jo pimeä ilta, mutta pappilan purjevernettä vain ei kuulunut. Koetettiin kuitenkin

ollut saapunut. Siitä kuiskailtiin hiljaa. Urkuri ehdotti, että odotellessa veisattaisi jouluvirsiä. Urut soivat juhallisesti ja seurakunta veisasi: »Enkeli taivaan lausui näin...» Jannen sydäntä ahdisti. Aivan kuin joku olisi sanonut: Iivari on vaarassa, hän on suuressa hädässä, ja sinä hänen paras ystävänsä istut toimetonna ja katselet joulukynttilöitä.

Hän hiipi kenenkään huomaamatta ulos pimeyteen. — He ovat eksyneet lumimyrskyssä, ajatteli hän. Niin hän juoksi vanhan sumutorven tuvan seinältä, lykkäsi veneen vesille ja alkoi soutaa.

Noin kilometrin päässä oli luoto, Ahvenluoto nimeltään.

— Kun pääsisin Ahvenluodolle, ajatteli hän. Päristäisin sumutorvea, niin he tietäisivät tulla ääntä kohden.

Meri kävi korkeana ja ilma oli täynnä lunta. Parin aironvedon päässä ei enää nähnyt valaistua kirkkoo.

Onneksi oli Ahvenluodolle asti ikäänkuin viitoitettu tie, siellä täällä matalikoilla merimerkkiä. Niitä seuraten poikanen ponnisti eteenpäin. Kovalle se otti. Väliste aalto heitti veneen takaperin, mutta Janne vain ei hellittänyt.

— Iivari on hädässä...

Hänen ikäiselleen luonnottomien ponnistusten jälkeen saavutti Janne Ahvenluodon, laski veneensä tyynen puolelle ja kapusi kalliolle.

Pitkä vihlova tärähdys sumutorvesta, heti toinen ja kolmas...

Aaveisiin hän ei enää uskonut, mutta kahden kallion välistä nousi viisi lumista olentoa, jotka lähempää katsoen olivat kirkkoherra, Iivari ja ne kolme hakumiestä.

Jannen veneeseen päästyään ja kotia soudettaessa kertoivat haaksirikkoutuneet kuinka he lumimyrskyssä olivat eksyneet reitistä ja viimein viskautuneet Ahvenluotoon sellaisella vimmalla, että vene oli pirstoutunut, ja siinä he olisivat jähmettyneet kuoliaaksi melkein kotinsa kynnyksellä ilman Jannea.

Liikuttavaa oli nähdä Jannen onnea, kun hän veneen pohjalla istuen omalla nutullaan peitteli ystävänsä ja lämmitteli hänen kätösiään hengityksellään.

Ilon humaus kävi kirkossa, kun kirkkoherra lopultakin nousi saarnatuoliin. Seurakunnan mielestä hän ei milloinkaan ennen ollut saarnannut niin kauniisti seimen lapsesta.

Mutta hän puhui myöskin kauniisti ystävytydestä ihmisten kesken ja sanoi sen olevan taivaasta kotoisin. Ja lopuksi hän mainitsi, että siellä kirkossa parhaillaan istui pieni poikanen, joka oli kuunnellut Jumalan ääntä sydämessään ja ollut valmis oman henkensä uhalla pelastamaan ystävänsä hengen. Ja hän pyysi Jumalaa siunaamaan sellaista lasta...

Urut soivat, ja Iivari ja Janne veisasivat samasta virsikirjasta. Ja ilonkyöneet tippuivat heidän silmistään virsikirjan lehdille. Joulukynttilät loimusivat lempeästi ja ulkona valkeni vähitellen aamu.

Kultalehtinen hopeakukka.

Satukuvasarja. „Joulupukille“ laatinut *Rudolf Koivu*.

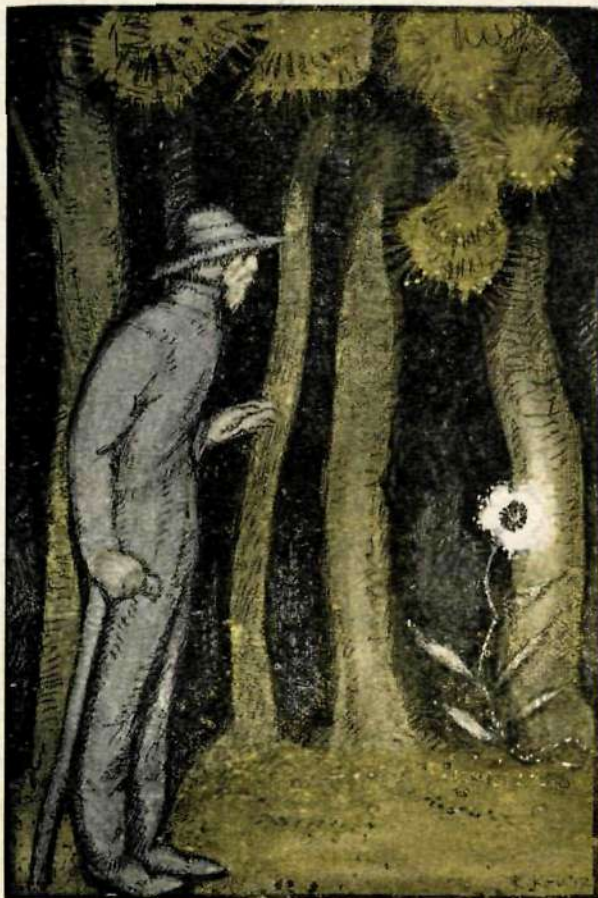
Ukko oli kaupunkiin ostoksille lähdössä, ja hänen kolme tyttärtään pyytelivät häntä tuomaan tuliaisia. Nuorimmalla tyttärellä oli ihmeellinen mieliteko. Hän halusi kultalehtistä hopeakukkaa, jollaisen hän oli unissaan nähnyt. Ukko osti vanhemmille tyttäriilleen, mitä he olivat pyytäneet, mutta nuorimman vaatimaa kukkaa ei löytynyt mistään.

Kulkiessaan kotimalkalla metsän läpi keksi hän puun juurella kukan, joka hohti kuin hopea, ja jonka lehdet olivat kullasta.

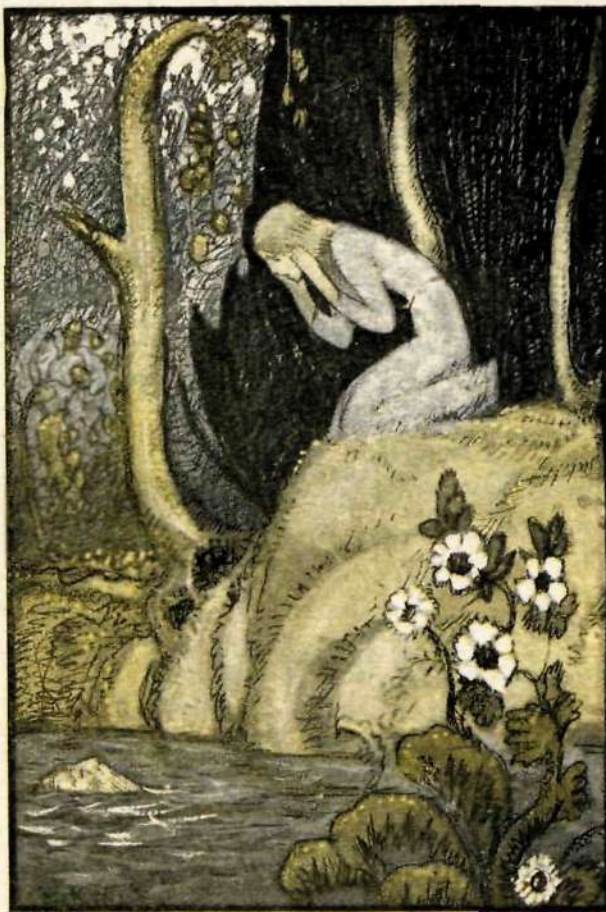
Ukko katkasi sen, mutta samassa hyökkäsi hänen kimppuunsa haltia, joka selitti, että rangaistukseksi kukan taittamisesta ukon oli luvattava haltialle se, joka kotipihalla tulee ensiksi häntä vastaan. Ukko luuli talon koiran, kuten tavallista, hänet ensiksi huomaavan ja suostui ehtoon säilyttääkseen henkensä.

Mutta kotipihalla juoksikin häntä syleilemään nuorin tyttärensä kaikkein ensiksi. Ukko tuli kovin murheelliseksi. Eikä syyttä; sillä tuskin oli tyttö ehtinyt saada käsiinsä haluamansa kukan, kun nousi ankara tuulenpuuska, joka lennätti hänet pois. Tuuli kiidätti tytön kauas suuren metsän keskellä olevaan komeaan linnnaan, jonka salit hoitivat kullasta ja kalleista kivilajeista.

Tyttö asusti linnassa monta päivää, tapaamatta ketään. Kerran hän sattumalta tuli avanneeksi pienen oven, jota hän aikaisemmin ei ollut huomannut. Ovi johti kammioon, jonka perällä istui vanha ukko, pää siteissä ja voihkien. Tyttö riensi ukon

luo auttaakseen häntä. Ukko kertoi olevansa linnan isäntä ja sairastavansa pääkipua.

Tyttö pelkäsi ukkoa, tämä kun oli hirveän ruma, mutta rohkasi kuitenkin mielensä ja hieroskeli vanhuksen päätä. Siitä kiitollisena ukko kertoi hänelle tarinoita maailman menosta, ja niin oppi tyttö lopulta pitämään ukosta. Kerran ukko kertoi linnansa puutarhassa kasvavasta hopeakukasta, jolla oli kultaiset lehdet ja joka hohti kuin päivä.

Silloin tyttö muisti unikukkasensa, muisti vanhempansa ja siskonsa ja pyysi ukolta lupaa päästä katsomaan heitä. Ukko antoi hänelle vapautta kolmeksi päiväksi. Mutta ellei hän kolmen yön kuluttua palaisi linnaan, selitti ukko silloin kuolevansa ikävään.

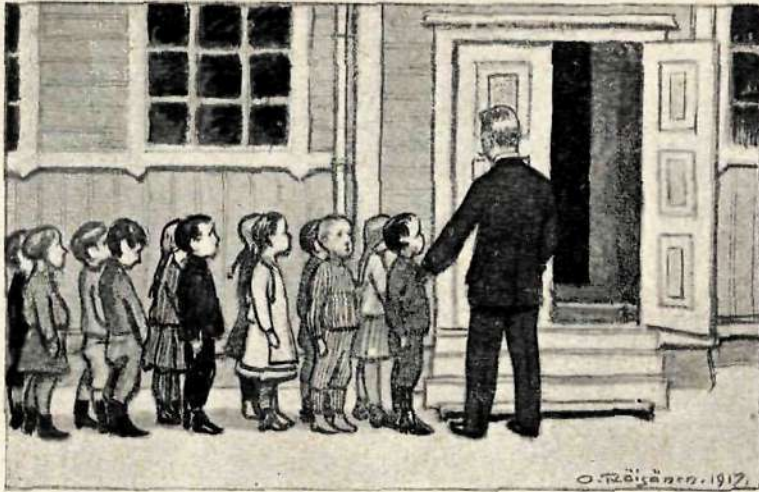
Tyttö vei tuliaisiksi sisarilleen ukolta saamiaan kalleuksia. Sisaret kadehtivat nuorimman siskonsa onnea, ja niinpä he kolmannen päivän illalla kaikki tavoin koettivat saada häntä jäämään vielä yhdeksi päiväksi. Tyttö jäi. Mutta kun hän seuraavana iltana saapui linnaan, ei hän ukkoa löytänyt kukaan kammiosta. Hän haeskeli kaikki paikat, juoksipa puutarhaankin, ja täällä, syvän lammikon pohjalla, näki hän ukon kasvot kuultavan. Tyttö tunsu olevansa syyllinen ukon kuolemaan. Toivottomana hän hinasi ukon kuivalle maalle, itki ja hyväili ruumista. Koko yön hän suri ruumiin ääressä.

Mutta aamulla, auringon noustessa, tapahtui ihme. Ruumis äkkiä katosi ja tytön eteen ilmestyi häikäisevän kaunis nuorukainen, joka selitti olevansa ukoksi lumottu kuninkaanpoika ja nyt tytön rakkauden vuoksi saaneensa oikean muotonsa jälleen.

Kuninkaanpoika otti tytön vaimokseen ja linnaan he jäivät edelleenkin elelemään.

Enäspaperi.

Koulun kello soi; välitunti oli loppunut. Lapset, jotka olivat juoksemassa ja leikkimässä kaupungin suuren kansakoulun avaralla pihalla, kokoontuivat luokittain riveihin koulurakennuksen pihanpuoleiselle seinustalle. Siitä he sitten pihavartiana olleen opettajan käskystä alkoivat vuoron mukaan marssia luokkahuoneisiinsa. Hitaasti se tapahtui; sillä kirkas kevätilma tuntui lapsista viehättävämmältä vapaana ulkona teuhatessa kuin sisällä painostavissa luokkahuoneissa.

Neljännän luokan opettaja Helle oli tällä kertaa pihavartiana, ja hänen luokkansa meni myöskin viimeiseksi sisään. Ennenkuin hän itse astui oppilaidensa jälestä koulutalon ovesta, hän katseli tyhjäksi jäänyttä pihamaata. Ja mikä kiusallinen seikka taas! Siellä oli sittenkin tantereella tyhjä paperi, vaikka monen monta kertaa oli vakavasti neuvottu lapsia karttamaan paperin heittämistä pihamaalle ja pari suurta laatikkoa varattu pihan vastakkaisille sivuille eväskääreiden panemista varten. Opettaja Helle harmistui. Sitä enemmän, kun paikalla, jossa paperi oli, oli juuri hänen oma luokkansa leikkinyt. Hän päätti koettaa saada selville, kuka poika oli nyt tehnyt itsensä syypääksi epäjärjestykseen ja loukannut siisteyden tuntoa.

Hän astui vilkkaasti pihan toiseen laitaan ja otti paperin maasta. Se oli harmaa pussi, jonka kupeessa oli painettu seuraava osoite: »Samuli Salmentien ruoka- ja siirtomaan-tavaran kauppa, Väinölänkatu 5.» Opettaja Helle muistutteli. Eikös tämän kadun varrella, vieläpä saman talon pihan perällä asunut Väinö Varjola, pesijämuorin poika? Hänkö oli viskannut paperin maahan? Hän on viime aikoina ollutkin niin tarkkaamaton. Kenties hän on tehnyt sen epähuomiossa. Opettaja päätti pitää poikaa tarkalla silmällä ja oikaista häntä ankarasti, jos teko uusiintuu, joko ilkkurisuudesta tai ajattelemattomuudesta.

Kun opettaja Helle saapui opettajahuoneeseen, oli se tyhjä. Hänen virkatoverinsa olivat jo siis menneet työhönsä. Hän otti yhteisen suuren kaapin lokeroista pinkan vihkoja ja kiiruhti luokkaansa, jonka ovi oli vielä avoinna.

Kuultuansa askeleita käytävästä pojat asettuivat aivan hiljaisiksi. Kaikki katsoivat ovea kohden, ja opettaja silmäili luokkaan tultuaan nuorten koko parvea. Väinö Varjolaan katsoi hän kauemmin kuin toisiin. Tämä tuijotti

välipitämättömän näköisenä eteensä niin kuin ei tahtois tietää mistään mitään. Opettaja puistalti hiljaa päättään, mutta ryhtyi kuitenkin heti jakamaan pojille aineita takaisin.

Kymmenkunta poikaa oli jo ollut opettajan pöydän luona ja saanut vihkonsa ystävällisin huomautuksin; sitten kutsuttiin Väinö Varjola esille. Opettajan ääni oli kutsuessa hiukan tiukka; Väinö siis kiiruhti pian paikaltansa, mutta toverit päättelivät, että hänen kirjoituksensa oli huono. He arvasivat saavansa kuulla ankaran varoituspuheen. Toisista se oli hauskaa; mutta kenties useimmat säälivät Väinöä. Hän oli ennen ollut luokan parhaita oppilaita, mutta nyt muutamina viime kuukausina jäänyt kaikessa jällelle.

Väinö kohosi synkännäköisenä korokkeelle opettajan pöydän viereen. Opettaja katsoi häneen lujasti ja sanoi sitten hetkisen kuluttua: »Eikö sinua hävetä, Varjola? Ennen olit täsmällinen ja taitava; mutta minkälaista on nyt sinun työsi?» Opettaja laski kätensä vihkolle ja lisäsi: »Tästä sinä sen näet!»

Kalpea Väinö vavahti. Opettaja näytti hänelle vihkon aukeaman, joka oli täynnä punaisia merkkejä ja kaiken lisäksi vedetty ristiin kulmasta vastakkaiseen kulmaan.

»Siinä näkyy jälki. Mitä sanot siitä?»

Väinö vaikenä puristaen vain huulensa tiukemmin yhteen. Opettaja vihastui. »Etkö sinä vastaa mitään?»

Poika seisoi äänetönä kuin pölkky.

»Jos tietäisän», sanoi opettaja, »että et kykene, niin ei minulla olisi sinulle paljo sanomista. Mutta sinä olet viime aikoina jättänyt kaikki menemään hunningolle. Sinä varmaankin vetelehdit alinomaa katuja pitkin?»

Väinön huulilla väikkyi katkera hymy. Opettaja huomasi sen ja kiihtyi siitä vielä enemmän. Mutta hän tyyntyi pian ja sanoi: »Ansaitseisit kauniin kolmosen. Katsoin kuitenkin parhaaksi jättää kirjoituksen korjauksen kesken. Sinun on tehtävä työsi uudestaan.»

Viimeiset sanat kuuluttuaan Väinö vavahti; hän katsoi opettajaan ikäänkuin armoa anoen. Opettaja tarkasteli häntä pitkään eikä tiennyt, mitä ajatella, sillä pojasta näytti kaikki uhkamielisyyttä ja välipitämättömyyttä aivan äkkiä hävinneen.

»Mene paikallesi», virkkoi hän sitten ja huusi toisen oppilaan luokkansa.

Väinö Varjola hiipi pois, ja toverit seurasivat häntä katseillaan. Kun hän istuutui paikalleen, kuiskasi vierustoveri: »Saat jäljentää minun kirjoitukseni; minä annan vihkonni.»

Väinö nyökkäsi, mutta tarkasti katsoessa olisi huomannut, ettei hän ollut kuullut toisen sanoja. —

Astuessaan tänä päivänä koulusta kotiin opettaja Helle päätteli, että hänen täytyy käydä puhuttelemassa Väinö Varjolan äitiä. Ja illan hämärtyessä hän oli Väinölänkadun 5:n pihamaassa kyselemässä pesijä Varjolan asuntoa. Hän sai nousta kapeita portaita neljänteen kerrokseen. Sieltä kuului lasten kirkunaa ja torumista. Porras oli siellä pilkkopimeä; talonisäntä ei nähtävästi pitänyt tämän sopen valaisemista tarpeellisenä.

Opettaja Helle raapasi tulitikun ja huomasi kolme ovea, joissa yhdessäkään ei ollut nimilevyä eikä soittonappulaa. Hän koputti siihen oveen, jonka takana luuli pidetyn ääntä. Kuului laahustavia askeleita; vanha vaimo likaisessa pummulimekossa aukaisi oven. Katsahdettuaan oven edessä seisijaan kysäsi hän melko äreästi: »Mitä te meiltä tahdotte?»

»Asuuko täällä pesijätär Varjola?»
»Vastapäätä, oikeanpuoleinen ovi!» Ja puhuteltu sulki kiivaasti oman ovensa.

Opettaja raapasi uudestaan tulta löytääkseen neuvotun oven käsirivan. Hän nykäsi siitä, ja ovi aukesi.

»Sinäkö se olet, Väinö?» huudettiin sisältä. Ja kun opettaja jäi äänetönnä ovelle seisomaan, kuului hillitty huudahdus: »Hyvä Jumala! Kuka siellä sitten on?»

»Minä olen opettaja Helle ja haluaisin puhutella Väinö Varjolan äitiä.»

»Voi, minä olen täällä sairaana; mutta olkaa hyvä tulkaa sisään!»

Opettaja seurasi kehoitusta ja saapui pieneen ahtaaseen huoneeseen. Pisimmällä seinällä oli kaksi vuodetta ja ikkunan kohdalla oli kömpelö pöytä, jonka ääressä hääräsi kaksi nuorta lasta rientäen siitä vieraan tullessa äitinsä luo, joka makasi toisella vuoteella.

»Herra opettaja on tullut Väinön tähden?»

»Niin, suokaa anteeksi; en tietänyt, että äiti on sairas.»

»Väinökään ei ole nyt kotona.»

»Missä hän on?»

»Etsimässä, jos saisi jostakin hiukan ansiota.» Yrittäen nousta lisäsi sairas hiljaa: »Lapsilla on nälkä.»

»Olkaa hyvä ja pysykää paikoillanne», pyysi opettaja katsellen samalla laihoja lapsia. »Kuinka vanhoja he ovat?», kysyi hän sitten.

»Neljän ja viiden vuoden. He eivät vielä kykene mihinkään. Väinön yksin on pidettävä kaikesta huolta. Eikä hänelläkään ole mitään vakinaista ansiota», päätti rouva Varjola hiljaa ja surullisesti.

»Hän on viime aikoina ollut niin hajamielinen ja heikkotietoinen. Halusin kerran tulla katsomaan», sanoi opettaja Helle.

»Niin, niin», myönsi sairas äiti. »Se on ollut niin äärettömän vaikeaa ja sääliä.» Ja sitten tuo vaimo parka jutтели, kuinka heillä kaikki meni hyvin, niin kauan kuin isä eli. Senkin jälkeen vielä tultiin kotvan aikaa jotenkin hyvin toimeen; äiti pesi ihmisille vaatteita ja Väinö suoritti määrättyinä tunteina asiapojan tehtäviä. Mutta poika menetti tämän paikan, ja samaan aikaan äiti sairastui. Myöskin ilman yleistä elintarpeiden kallistumista ja puutetta olisi pieneen kotiin tullut kova hätä; mutta nekin sattuivat samaan liittoon ja lisäsivät kurjuuden kukkuroilleen. Leski sai pienen päivärahnan sairasapukassasta, mutta Väinön piti alituisen ajatella keinoja ja puuhata saadakseen lisää elatusvaroja.

Opettaja Helle oli järkytetty. Nyt hän ymmärsi pojan rukoilevan katseen. Kansakoululainen, jonka piti kantaa niin raskasta huolta omaisistaan, ei todellakaan tiennyt, milloin hänellä olisi aikaa ainek kirjoituksen uudestaan suorittamiseen.

Portaista kuului askeleita.

»Sieltä hän tulee», sanoi sairas äiti, ja onnen hymy väreili hänen kalpeilla kasvoillaan.

Väinö astui samassa huoneeseen. Hän oli jo portaissa ollut hämmästyksissään, kun kuuli puhetta äitinsä luota; nähdessään opettajansa edessään oli hän niin ymmällä, ettei tiennyt, mitä sanoa.

Opettaja astui hänen luoksensa, pani käntensä hänen päälleen ja kysyi: »Miksi et ole minulle puhunut hädästäsi?»

»Minä en tiennyt», alotti poikia mutta pysähtyi äkkiä.

»Et tiennyt, että minä, opettajasi, säälin sinua — niinkö?»
»Ei — mutta —» huulet pusertuivat jälleen uhmaten yhteen.

»Mutta mitä?»

»Minä en voi kerjätä!» huudahti poika kuin väkipakolla. Mutta hän säikähti samassa sanojaan luullen niillä loukanneensa opettajaansa.

»Niin ylpeä — vaikka äiti kuolisi?» sanoi opettaja katsoen poikaan hyväntahtoisen nuhtelevana.

Väinö katsoi masentuneena alas; siltä kannalta hän ei ollut asiaa ajatellut.

»Sellainen hän on», puheli äiti. »Mieluummin näkee hän nälkää kuin pyytää jotakin muilta ihmisiltä. Eilen kouluun lähtiessä huomasin hänen käärivän kiven paperiin; hän saattoi niin osoittaa tovereille, että kyllä hänellä on evästä niinkin muillakin!»

»Poikaseni», sanoi opettaja nuhtelevasti, »se on jo liikaa ylpeyttä. Tietysti et ole vielä tänäkään päivänä syönyt mitään?»

»Minulla oli rouva Hyvösen antamaa leipää mukana koulussa.»

»Vai niin», nauroi opettaja ja otti harmaan paperipussin taskustaan; »et kai sinä sitä ainakaan tässä säilyttänyt?»

»Mistä opettaja sen on saanut?» kysyi poika hämmästyneenä.

»Sinä tietysti viskasit sen tänä päivänä koulupihalle.»

Väinö katsahti opettajaansa säikähtyneenä, mutta opettaja silitti hänen poskeaan ja sanoi hyväntahtoisesti: »Sinä ajatelit silloin sairasta äitiäsi etkä muistanut koulun sääntöjä.»

»Niin, minä olen ollut hänen tähtensä huolissani.»

»Mutta olisi sinulla saanut olla hiukan enemmän luottamusta opettajaasi.»

Väinö nyökkäsi myöntyen.

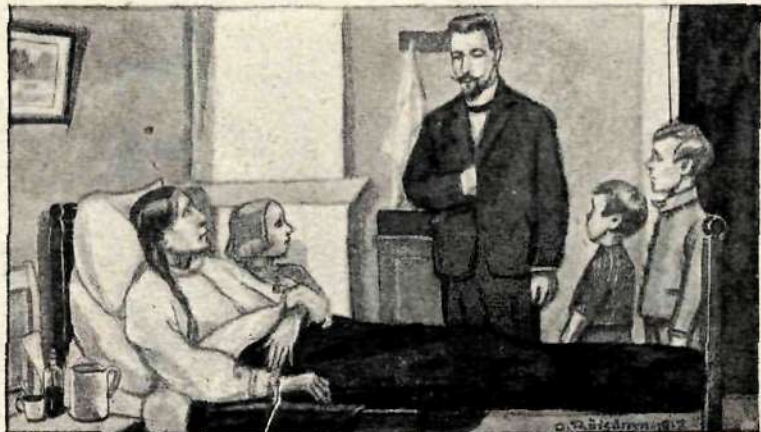
Opettaja kääntyi äitiin ja hyvästiä heittäessään painoi hänen käteensä kaikki vähät rahansa, mitä hänellä oli mukanaan. Äidin silmät loistivat ilosta. »Kuinka voisin teitä kiittää!» kuiskasi hän.

»Ei kiittämistä», sanoi opettaja, »koetan toimittaa teille enemmän apua. Hyvästi nyt vain!»

Opettaja Helteen onnistui saada ihmisystävälliset varakkaat rouvat huolehtimaan pesijättärestä ja hänen lapsistaan. Pienestä kodista hävisi tauti, ja Väinö onnistui koulussa mainiosti. Hän pääsi sieltä kevättutkinnoissa ensimmäisenä poikana. Ottaessaan eroajaisjäähvyäisiä opettajaltaan sanoi hän: »Teitä, herra opettaja, on minun kiittäminen. Te pelastitte minut.»

»Ja eväspaperi», vastasi opettaja nauraen.

»Niin», huusi Väinö ja riensi viemään äidilleen iloista sanomaa.

Kaste-Helmen

Kaste-Helmi kultakutri —
isän nieli tapaturma —
äidin kera kaupungissa
asuu, emon elonhurma.

Toimelias tytön alku,
taivaansini-silmä Helmi,
teki pikkuaskareita,
kun muut jouten juoksi, telmi.

Naapurinsa Lyyran neitein
asiat sai tyttö juosta,
emon elon avikkeeksi
ansaitsi niin lantin tuosta.

Asioiden kulku kauppaan
enin kävi, suuret summat
sinne vei, kun osti jauhot,
suolat, hiivat, kardemummat.

Kesän taasen enimmäkseen
„ryytimaassa“ Helmi toimi,
siellä kasvipenkit kitki,
omenat ja marjat poimi.

Paitsi lanttia nuo neidit
vielä lisä-palkan antoi:
joulun aikaan Pukki pulska
ruuat, hamekankaat kantoi

Siispä aina ilo suurin
Helmellä, kun loppui koulu:
sielun ja myös ruumiin hyväks
kirkkaan säteen johti joulu.

Joulunaaton ilta myöhä
on taas, Kaste-Helmi uottaa
äidin kera hartahasti,
milloin Pukki lahjat puottaa.

Emon niukat ansiot on
hyppysistä pantu suuhun,
ettei edes koristeita
oltu saatu joulupuuhun.

Mutta mitä ihmettä nyt
yöhön myöhään viipyy Pukki?
Tähän aikaan viime vuonna
ylimmillään ilo kukki...

Joulukoettelemus.

Ikävissään kultakutri
äidin kaulaan kädet kiertää:
„Miksi ei jo Pukki tule?“
Kyynelhelmet esiin viertää...

Vastata ei emo osaa,
on vain aatos harmaahapsen:
Joudu, Pukki, aurinkona
kuivaa kyynel orpolapsen...

Mutta yhä Pukki viipyy,
äidin syliin lapsi nukkuu,
ensi kerran pettyneenä
epätoivonmereen hukkuu...

Äiti Helmen vuotehelle
kantaa, katsoo, syvään huokaa:
Usko Luojaan toimekkaalle
huomeneksi saattaa ruokaa...

Ja nyt Kaste-Helmi kiltti
unen utumailla kulkee,
punalakki tonttuparvi
hänet piirin keskeen sulkee.

Ruokatarjottimen muuan
kaappaa, vie sen Helmen eteen,
mut ei annakaan hän ottaa;
silmät tytin hukkuu veteen...

Ilkkuen noin tonttulauma
kiusaa kultakutri-parkaa...
Huutaa Helmi... Havahtuu ja
itkein äidin syliin karkaa.

Unen häijyn kertoo... Äiti
silloin virkkaa: „Unes tätä
tiesi, että... katsos pöytään,
poistunut on nälän-hätä!“

Erehdyksen tähden Pukki
eilen eksyi harhateille,
aamulla nyt kävi tuoden
odotuksen palkan meille...

Ja nyt kiltin Kaste-Helmen
olennosta loistaa ilo;
on kuin luonto sateen jälkeen,
kun sen kultaa päivänkilo...

Kuuspeet Kämmäläinen.

Eeron kärpäset.

Heinäkuun helle väreili ilmassa ja aamuurinko paistoi kirkkaasti Saastamon mökin portaille, joilla kissa vinot silmäraot ummessa pesi kasvojaan vuoroin kastellen kälälänsä kielellään.

Kaksi harakkaa oli täydessä touhussa portaitten vieressä, josta ennenkin oli niin monta herkkupalaa saatu. Nyt ne siinä keskenään hiljaa haastellen vähän moitiskelivat muoria, kun ei se tänä aamuna vielä ollut heittänyt mitään likäläjään. Vahvat nokat penkoivat kuitenkin vanhoja jätteitä, ja väliin linnut nauraa räkättivät, kun toinen tai toinen oli jotakin löytävinaan.

Oven sarana narahti. Harakat pyrähtivät lentoon kuivan lahnanevän pudotessa toisen nokasta. Aitan katolta ne taas räkättäen katselivat, kun mökinmuori tyhjensi likasangon portaitten viereen. Siipiään räpyttäen olivat ne jo valmiit taas rientämään katetulle aterialle, kun vain muori jälleen pujahti ovesta sisään.

Raolle jääneestä ovesta tulee jo näkyviin Eeron liinatukka. Harakkain aamueine taas keskeytyy. Poika asettuu portaille mirriä hyväilemään, ja mirri hyrrää tyytyväisenä koukistaen selkäänsä ja heiluttaen hiljaa häntää. Harakat räkättävät aidalla. Hypähtävät taas maahan. Eeroa eivät ne pelkää hänen mirriä siinä silitellessään. Uskaltaapa toinen harakoista jo vallan likakasan laitaa siepaten sukkelaan särensilmän päineen, luineen ja lähtee samalla pakoon. Toinen lentää jälestä toivoen saavansa osansa saaliista, kun ei itse niin likelle uskaltanut.

Eero siirtyi lähemmäksi likakasaa, joka oli harakoille niin houkutteleva. Pikkupojan silmät alkoivat tutkia, mitä kaikkea tuossa harakkain aterioimispaikassa oli mielenkiintoista. Ja olipa siellä koko pikkumaailma elollisia olentoja. Pöriäinen siinä tyytyväisenä tonki ja toinen vieressä selällään piehtaroi. Eero haki pienen kepin ja auttoi sen taas jaloilleen. Silloinpa siihen vasta elämää ilmestyikin! Sadottain kärpäsiä, hetkeksi herkkunsa jättäen, lennähti kasan takimaiseen laitaa. Eero seurasi tarkasti pöriäisen puuhia, kun se siinä varovaisesti koipiaan kohotteli ja allapäin taas eteenpäin kulki. Kärpäset alkoivat kuitenkin vetää yhä enemmän huomiota puoleensa. Eero koetti laskea, kuinka monta niitä siinä olisi. Pitkälle hänen laskutaitonsa ei vielä riittänyt. Kymmeneen hän osasi. Ja hän luki monet monituiset kerrat aina kymmeneen saakka, vaikka kärpästen alituiset siirtymiset paikasta toiseen aina sotkivat lukemisen. Kuinka monta kymmenlukua Eero saikaan syntymään, siitä hän ei itsekään selville päässyt. Mutta hirmuisen paljon kärpäsiä vain siinä oli, ja suunnaton surina syntyi joka kerta, kun Eero kepillä niitä vähän hätyytti. Olipa tavallisten pienten kärpästen joukossa joitakuuta oikein isojakin, joitten vihertävä selkä ja punertava pää niin somasti kiilsivät päivänpaisteessa.

Portaitten viereinen ikkuna aukeni. Eero tunsi kahvinhajun, ja sen tunsivat kärpäsetkin, koska moni niistä kohosi lentoon ikkunaan päin. Liisa tuli portaille hakemaan pikkuveikkoja suurukselle tarttuen hänen käsivarteensa.

»Alä nyt,», virkkoi pikku-Eero, »minä ensin näytän, kuinka paljon kärpäsiä tuossa likakasassa on».

Eero huiskutti kepillään. Syntyi suunnaton surina. Kohosi musta pilvi kärpäsiä, joista monet kahvinhajun houkuttelemina lensivät ikkunasta sisään.

Liisa vei Eeron pöydän ääreen, ja äiti istui vastapäätä tehden lapsille voileivät. Kärpäset olivat yhä Eeron mielles hänen leipäpalasta haukatessaan. Voilautasella ja leipäkorissa niitä kuljeskeli useampia.

»Ei täällä kuitenkaan ole niin paljon kärpäsiä, kuin tuolla likakasassa», tiesi Eero kertoa.

»Syö nyt vain rauhassa; kyllä kärpäset pitävät huolta omista asioistaan», ojensi äiti.

Eero ei kuitenkaan malttanut olla karkoittamatta niitä voilautaselta. Asettuipa muudan pieni mustajalkainen hänen omalle voileivälleenkin.

»Pois! Syö sieltä likakasasta!» Eero rypisti silmäkulmiaan ajaessaan tuon tungettelevan kärpäsen matkoihinsa.

Kärpäsiä alkoi tulla yhä enemmän. Pian niitä vilisi siinä voiastringin ja leipäkorin ympärillä tehden Eerolle yhä vain kiusaa.

»Mitä sinä nyt kärpäsisistä välität», puuttui asiaan Liisakin.

»Kas, kuin paljon sokerilla on kärpäsiä», sanoi taas hetken päästä Eero silmät suurina.

»Pistä Liisa sokerit kaappiin», virkkoi äiti, »niin Eero saa rauhassa syödä.» Eero ehti kuitenkin nähdä, että monet kuttapäset siinä astua sipsuttelivat sokeripalasta toiseen, niin että rasia oli aivan mustanvalkean kirjavana.

Syönnin jälkeen meni Eero jälleen mökin portaille katselmaan likakasan pikkumaailmaa, jossa oli niin paljon mielenkiintoista. Harakat taas lähtivät lentoon nauraa räkättäen mennessään. Eero haki keppinsä, jonka oli heittänyt nurmikolle. Jäi portaille odottamaan, että taas kerääntyisi oikein paljon kärpäsiä. Ja sitten nousi jälleen riemu, kun kepillä säikäytti ne lentoon, että suhisi ja surisi. Pöriäiset vain eivät Eeron kepitä paljoakaan välittäneet.

Tervolan huvilassa oli aamiainen syöty. Liisan ja Eeron vanhempi sisar, Elsa, korjasi astiat pöydältä kantaen ne keittiöön, jossa sitten ne pesi yhdessä Saaran kanssa. Tohtori Tervola lähti kohta aamiaisen jälkeen sairasmatkalle pitäjälle. Rouva meni puutarhaan ahertelemaan marjansaitten luona.

Hetken kuluttua hän taas nousi mennäkseen puhumaan Saarelle päivällisestä. Hän katkasi vain vähän dillia läheiseltä saralta suunnaten sitten askeleensa keittiöön.

Elsa likasanko kädessä astui alas keittiöportaita matkalla likakaivolle, joka oli siinä lähellä kuusiainan takana. Päästyään ensimmäisen sireenipensaan kohdalle Elsa kallisti sankaansa tyhjentäen sen sisällyksen sireenin juurelle.

»Mitä Elsa siellä tekee?»

Elsa hämmästyi kuullessaan tohtorinnan äänen, mutta sanka oli jo tyhennetty. Elsa ei ollut tohtorinnaa ollenkaan huomannut. Arveli vain voivansa näin salaa tyhjentää likasangon puolitiehen, ettei tarvitsisi likakaivolle asti kuljettaa.

Tohtorinna tuli likemmäksi. Kalanruodot ja munankuoret ynnä monet muut rippeet sireenin juurella ilmoittivat selvästi, mitä Elsa oli tehnyt. Tohtorinna varoitti Elsaa

sormea kohottaen, ja nuori sisäkkö punastui tottelemattomuuttaan ja laiskuuttaan.

»Mitä tohtori sanoisi, kun näkisi Elsan menettelevän tuolla lailla!»

Munankuoret siinä niin valkeina kiilsivät, että Elsan silmiin oikein pisti. Kun sattui vielä olemaan kalanruotojakin sangon pohjalla. Niitä hän ei ollut muistanutkaan. Olisihan sitten toki kantanut astian perille asti.

»Elsan on siivottava nyt heti kaikki puhtaaksi, ettei näy merkkiäkään sireenin juurelta.» Tohtorinnan ääni oli lempeä, vaikka sanoissa olikin vakava sävy. »Eikö Elsa tiedä, minkä vuoksi ei saa heittää likavettä mihin hyvänsä heti portaitten läheisyyteen?»

Elsa katsoi avoimesti emäntänsä kasvoin tämän jatkaessa: »Liassa kehittyi helposti kaikenlaisia taudinsiemeniä. Kun likakasa on vallan avoinna talon lähellä, niin kärpäset, paarmat ja muut hyönteiset menevät sinne tallustelemaan, tahravat jalkansa ja suuosansa liassa ja tulevat sitten sipsuttelemaan leipäkoriin, voilautaselle ja sokeriastiaan kuljettaen usein taudintartuntaakin mukanaan.»

Elsa ei ollut koskaan siitä kuullut. »Ota nyt pian pikkanen luuta keittiön kuivistista ja siivoa kaikki jätteet tarkkaan pois sireenipensaan juurelta.»

Tohtorinna meni puhuttelemaan Saaraa kehottaen häntä pitämään silmällä, että Elsa vie kaikki perkeet ja likavedet likakaivoon. Elsalla puolestaan oli koko työ ennenkuin sai kaikki ruodot ja munankuoret kootuksi sireenin lukuisten vesojen välistä.

Hetken kuluttua oli tohtorinna likakaivon luona tarkastamassa sen kuntoa. Hän nosti kannen auki ja katseli kaivon sisäilystä. »Katso nyt, Elsa, mikä elämä likakasassa aina pyrkii olemaan.» Elsakin kurkisti kaivoon, jossa mateli toukkia ruuanjätteitten seassa. Häntä oikein puistalti niitä nähdessään. »Tuollaista siivoa sinä olisit synnyttänyt tuohon sireenin juurellekin kaatamalla likavedet sinne!» virkoi tohtorinna. Elsaa hävetti.

Tohtorinna kehotti Elsaa heittämään keräämänsä jätteet kaivoon. Elsan niin tehdessä pyrähti sieltä muutama paarma ja kärpänen lentoon. »Siinä nyt näet, mitä tavaraa kärpäset sitten tuovat ruoka-astioihin, kun saavat likakasassa ryvettyä.» Tyttöä oikein inhoitti hänen ajatellessa, että samat kärpäset sitten tahransivat sokerit, jotka hän kahviin panee.

»Haepa nyt Saaralta kupillinen petroleumia, niin kaadetaan kaivoon, että toukat kuolevat, eivätkä kärpäset tänne tunge, kun tuntevat hajun.» Elsa toi kupin lamppuöljyä ja tohtorinna heitteli sitä sinne-tänne likakaivoon vieläkin lisäten: »Muista nyt, että tuot kaikki likavedet tänne ja pidät kannen aina suljettuna, jotteivät kärpäset siihen pääsisi.» Elsa lupasi tehdä niin.

Kun päivemmällä katettiin päivällispöytä tohtorinna vielä huomautti, että heille oli hankittu kannellinen maitokannu ja kerma-astia sekä kannellinen voirasia juuri sen vuoksi, että kärpäset likasine suosiin ja jalkoineen pysyisivät ruokatarvoista loitolla. Ja olihan Elsa nähnyt, että leipäkorikin aina peitettiin tuollaisella pienellä vaatteella, jonka laitoihin oli neulottu painavia lasihelmiä, ettei tuuli veisi sitä mukanaan, kun kesäiseen aikaan aterioitiin avoimella parvekkeella.

Kun Eero seuraavana aamuna heräsi, pilkisti aurinko jo kauniisti tuvan ruutuun.

Pojalle tuli heti mieleen, mitä hän edellisenä päivänä oli portaitten vieressä ihailut. Hänen piti taas päästä katselemaan pörräisiä ja kuulemaan kärpästen surinaa, kun niitä kepillä vähän hätyytti.

Niin vieräi päivä toisensa perästä. Eerolla oli oma toimensa, eikä Liisan tarvinut paljon hänestä huolta pitää, kun tiesi pikkuväijensä vain siinä portailla istuskelevan.

Eräänä päivänä ei Eero noussutkaan vuoteeltaan. Hänen päänsä oli kuuma ja vatsaa poltti. Poika ei jaksanut mennä kärpäsiään vauhtimaan. Ruokakaan ei maistunut. Poltot vatsassa kiihtyivät, ja niin kehittyi ankara vatsatauti. Äiti

oli huolissaan pikkupojastaan ja lähetti Liisan sanomaan Elsalle, että pyytäisi tohtoria tulemaan Eeroa katsomaan.

Kun tohtori päivemmällä astui veräjältä pihalle, lensi kaksi harakkaa portaitten vierestä. Hänen silmänsä pisti heti, että mökin oven suulla oli likakasa.

Tutkittuaan Eeroa tohtori huomasi hänessä olevan punataudin. »Hän on varmaankin saanut tartunnan jostakin liasta», päätteli tohtori. »Näin kesäkuumalla täytyy olla hyvin varovainen. Saa olla syömättä marjan raakaleita. On pidettävä huolta siitä, että vain puhtain käsin aterioidaan. Myöskin kärpäset ja muut sellaiset voivat likälajista kuljettaa tartuntaa ruuillemme». Tohtori oli huolestuneen näköinen. Pojalla oli näet kova kuume, ja verta oli näkynyt ulotuksissa.

Samassa juolahti hänen mieleensä, että mökin portaitten vieressä oli likakasa. Tohtori nuhteli siitä ankarasti Eeron äitiä. Kuinka hän ei pitänyt parempaa siivoa juuri omien portaitten lähimmästä ympäristöstä?

»Siinähän Eero aina istuu ja kuuntelee kärpästen surinaa ja on niin mielissään, kun niitä on oikein paljon», kertoi Liisa.

»Siinä on poika voinut tartunnan saada», sanoi tohtori. »Mutta kun on likakasa aivan ikkunan alla, niin ei ole mikään ihme, että kärpäset sieltä kuljettavat tahrantuneissa jaloissaan kaikenlaista saastaa ruokiin. Kenen on sitten syy, kun lapsia ja aikaihmissiäkin sairastuu punatautiin ja sen semmoisiin vaikeisiin vatsatauteihin?»

Lasten äiti oli hämillään, eikä vastannut mitään. Tohtori antoi määräyksensä Eeron hoidosta sekä käski likakasan ainaaksi hävitettäväksi portaitten vierestä. Paikka oli hyvin puhdistettava ja riputettava siihen kalkkia, että likaisuus häviäisi ja ilkeä haju sen mukana.

Parä päivää myöhemmin sairastui Liisakin samaan tautiin. Lapsen olivat toista viikkoa vuoteen omana. Pikkueero oli eräänä päivänä niin huono, että oli heittänyt henkensäkin. Ankarat poltot ja alituinen jano kiusasi lapsiraukkoja. Monta päivää saivat he syödä vain kauravellikeittoa ja juoda kylmää teetä ilman sokeria.

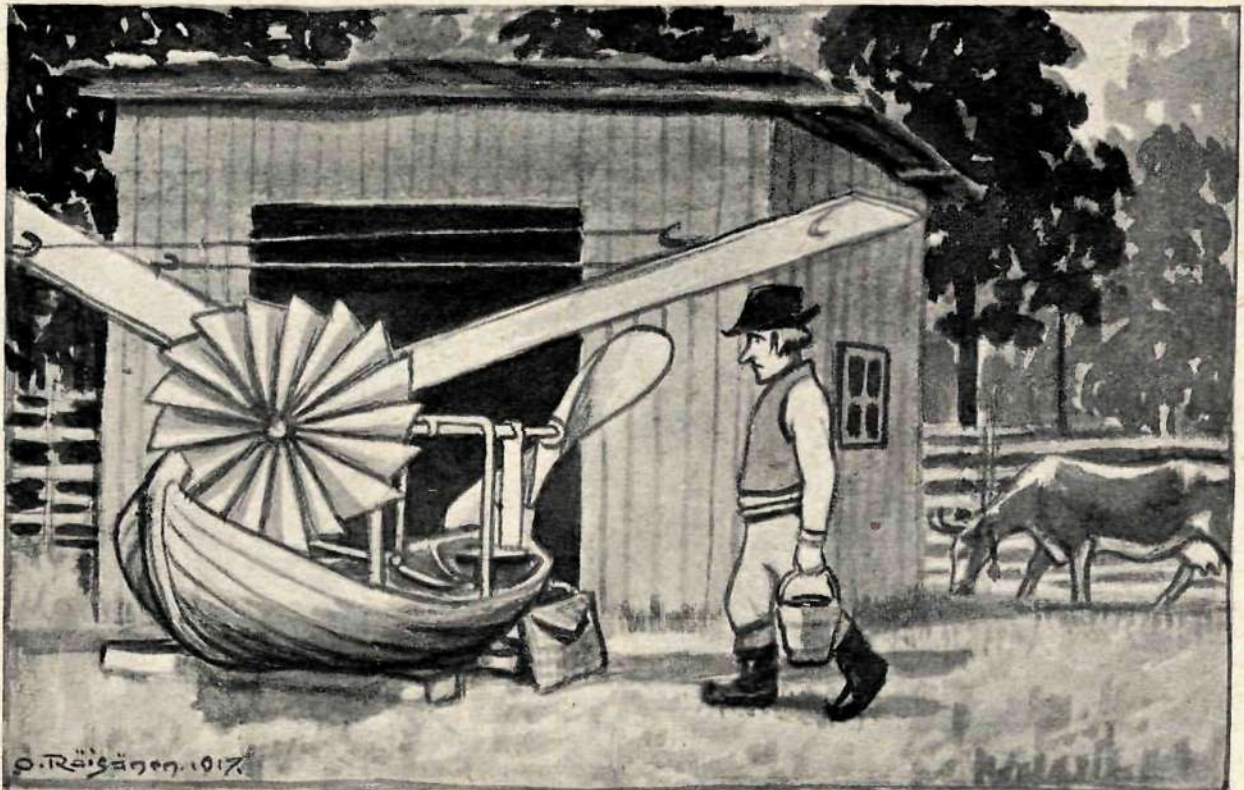
Kun lapset vihdoin taas tervehtyivät, meni Eero katselemaan omaa mielipaikkaansa portaitten vieressä. Mutta pitkäksi kävi pojan naama, kun likakasa oli poissa ja portaitten ympäristö kalkin peittämänä. Ei ollut yhtään kärpästä enää siinä, eikä pörräisiä näkynyt. Harakat kuuluivat nyt haastelevan takapihalla.

Mirri tuli kuitenkin Eeron toveriksi, ja yhdessä siinä nyt paistattivat pojan kalpeita poskia. Kärpäsen surina häipyi mielestä. Eero oppi leikimään puhtaalla pihamaan nurmikolla, jossa laitteli peltoja ja niittyjä ja väliin piti yhdessä Liisan kanssa talkoita, kun oli korjuunaika käsissä.

Max Oker-Blom.

Mullilan Mansikin ilmapurjehdus.

Mullila oli pieni torppa kaukana sydänmaan lammin rannalla. Lähimpään ihmisasuntoon oli siitä vähintäänkin peninkulman matka soita ja rämeitä, joita pääsi kulkemaan vain pitkospuita tarkasti seuraten. Torpassa asui mies vaimonsa kanssa kahden, sillä heillä ei ollut yhtään lasta.

Matti — se oli miehen nimi — oli innokas keksintöjen tekijä. Mullilassa olikin sellaisia laitoksia ja koneita, joita ei muualla ollut. Hyvin oli hän niissä onnistunutkin muissa paitsi ikiliikkujan tekemisessä. Matti oli näet saanut kuulla, että on luvattu miljoonan markkaa sille henkilölle, joka keksisi koneen, joka voisi liikkua aina käyttämättä siihen mitään voimaa. Matista oli sen keksiminen aivan yksinkertainen asia. Hänestä tuntui, kuin koko maailma olisi sangen tyhmä ja kaikki viisaus olisi kokoontunut hänen — Mullilan Matin päähän.

Neljä vuotta rakensi Matti ikiliikkujaansa, ja uteliaita ihmisiä oli aina hänen työtään katsomassa. Ja kun kone oli ulkonaisesti valmis, vakuutteli Matti, ettei se ole enää muuta kuin sielua vailla. Mutta niin se kuitenkin kävi, ettei Matti saanut ikiliikkujaansa sielua, ja hänen täytyi katkerin mielin ja ihmisten ivatessa luopua aikeestaan.

Tämän häpeän tahtoi Matti poistaa toisella teolla. Hän oli kuullut, että ihmiset ovat jossakin valmistaneet laitoksia, joilla voi lentää ilmassa. Sellaisen hän ainakin voi tehdä, sillä hän oli jo sentapaista hiljakseen ajatellutkin. Mutta tämän aikeensa päätti Matti pitää salassa niinkauan, kunnes hän on tullut vakuutetuksi onnistumisestaan. Siitä syystä laittoi hän katoksen sydänmaalle, jossa ei ollut kenenkään liikettä, ja siellä yksinäisyydessä hän lentokonettansa näperteli.

Kone valmistui valmistumistaan. Siinä oli suuret siivet, tuulimoottori, joka pyöritti potkuria ja vipusin, jota pai-

namalla moottori alkoi toimia. Alimmaisena oli vene järveen putoamisen varalta, ja siinä päätti istua Matti itse.

Oli kirkas heinäkuun aamu. Matin lentokone oli valmis lähtemään koematkalleen. Siinä oli tuoreita heiniä vuoteeksi, vettä sangollinen juotavaksi, kontti evästä täynnä ja paljon muuta matkalla tarvittavaa tavaraa.

Viimeiseksi päätti hän käydä noutamassa rakkaan Majastiinansa katsomaan lähtönsä. Sillä kukapa tiesi, kuinka kauan sattuisi viipymään.

Mutta silliaikaa Mullilan Mansikki, joka joka päivä oli uteliaana seurannut isäntänsä hyöriä sydänmaalla, päätti käydä lähemmin tutkimassa työpaikkaa. Vesi valui Mansikin suuhun nähdessään tuoreita heiniä, vettä ja kaikenlaista syötävää yhdessä kasassa. Ota, syö ja juo, surahti Mansikin aivoissa. Suuhunsa saadakseen Mansikki kapusi lentokoneeseen. Mutta siinä hän astuikin vipuimelle — Prr... prr... prrrrrr... Silloin se lähti! Mansikki luiskahti syrjälleen veneeseen eikä uskaltanut liikahtaa.

Juuri kuin Mansikki lähti lentomatkalleen, saapuivat Matti ja Majastiina paikalle. Kiukustuneena riuhtoi Matti tukkaansa, lausui tukon voimasanoja ja hyppi paikallaan nyrkit puristettuina.

Ei auttanut. Mansikki eteni etenemistään pohjoista kohden eikä lopulta näkynyt kuin pienenä pääskysenä, ja viimein se katosi kokonaan.

Viimein lauhtui Mattikin ja oli hyvillään, että oli kyennyt valmistamaan lentokoneen. Saadakseen Mansikin ja koneensa takaisin, päättivät Mullilan asukkaat viedä siitä seuraavana sunnuntaina kirkkoon kuulutuksen.

* * *

Venehojan talon väki oli heinäniityllä. Kun se huomasi lentokoneen, luuli se, että on syttynyt sota ja että lentokoneesta tiputetaan pommeja taloihin ja kartanoihin, jotka siten palavat poroksi.

Ei muuta kuin isäntä edellä, sitten emäntä, pojat ja tyttäret, piit ja rengit ja muu heinäväki perässä kiireen kauppa juoksemaan pihaan pelastamaan irtainta omaisuutta, mikä kannettiin neljän kilometrin päähän vuoren luolaan.

Mansikki jatkaa matkaansa huimaa vauhtia kovan etelätuulen puhaltaessa. Heinäväki toisensa perään jää jälkeen ja kaikkien niiden keskuudessa syntyy hirmuinen meteli ja sekamelska.

Viimein tulee ilta ja tuuli tyyntyy. Mansikki on jo seitsemänkymmenen peninkulman päässä Mullilasta, Lapin tunturimailla. Tunturijärvellä oltiin nuotalla. Juuri kun nuottamiehet olivat apajansa kiertäneet, saapui siihen Mansikki lentokoneellansa. Ja miten se lienee sattunutkin koskettamaan vipusimeen, kun kone seisattui ja Mansikki putosi koneineen keskelle apajaa.

Syntyi kauhea säikähdys. Nuottamiehet eivät joutaneet ottamaan nuottaansa pois, eipä edes veneitensä siitä irrottamaan, vaan hyppäsivät suinpäin järveen ja uivat rannalle. Kotiin mentyään he kertoivat pahalaisen lentäneen heidän nuottaansa ja ettei nuotta saada pois, ellei haeta pappia avuksi.

Pappia lähdettiin hakemaan. Aamu tuli. Tuuli puhalteli pohjosesta. Siinä kompuroidessaan sattui Mansikki koskettamaan taasen vipusimeen. Prr... prr... prrr... Ja lentokone oli ilmassa. Hyvää vauhtia läksi se kiitämään etelää kohden.

Vähän ajan kuluttua saapui pappi. Mentiin nuotta pe-

lastamaan. Mutta pahalaista ei kuulunut ei näkynyt. — Kyllä se voi sukeltaakin — arveltiin. Kyllähän pahalla kons-teja on.

Ruvettiin vetämään nuotta pois. Pappi seisoi koko ajan köysive-neessä katse tarkasti luotuna apajaan. Nuotan perät lähenivät veneitä. Ja pahalaisen täytyi tietysti olla siellä. Nuottamiehet vapisivat, ei kukaan hüisku mitään. Viimein pappi nostaa perät veneeseen. Ja siellä oli — kiiski.

Mutta nuottamiehet eivät uskoneet, että se oli oikea kiiski. Kyllähän pahalla muotoja on — sanottiin. Lopulta se kuitenkin papin kehoituksesta laskettiin järveen.

Mansikin matka sujui koko ajan mainiosti Heiniä riitti syödä ja vettä juoda, *Matin eväisiin ei se koskenut.*

Paluumatkallaan näki Mansikki taasen hämmästyneitä heinäntekojoukkueita ja ilmaan töllisteleviä ihmisiä.

Mullilan Matti oli juuri lähdössä kirkolle kuulutusta viemään Mansikin ja lentokoneensa katoamisesta, kun alkoi kuulua hienoa surinaa. Eikä aikaakaan, kun Mullilan tuvan eteen tulla töksähti itse Mullilan Mansikki aivan terveenä ja pyöreänä. Lentokonekaan ei ollut ollenkaan vioittunut. Mansikki oli näet syntymäseudulleen tultuaan ruvennut enemmän liikkumaan veneessään ja siinä sattunut koskettamaan vipusimeen. Se sattui juuri Mullilan kohdalla, ja lentokoneen moottori seisattui. Silloin putosi Mansikki alas koneinensa.

Suuri oli Matin ilo, suuri riemu koko Mullilassa. Sylet levällään juoksi Matti Mansikin luo ja syleili sitä suu leveänä. Saapui siihen Maijastiinakin. Ja yhdessä mairiteltiin Mansikkia, joka oli tehnyt ensimmäisen koematkan Matin lentokoneella.

Emeli Etelälähti.

Lallon ensimmäinen meriretki.

(Historiallinen kuvaus pakanuuden ajalta.)

On varhainen kevät-aamu. Pohjanlahden laineet lipättivät länsituulen tuomina vasten Saaren rantakiviä. Mutta ei huomannut Saaren sankari aamun ihanuutta, ei kuullut lintujen laulua. Hän puuhasi sotapurtensa lähtöä, tuon kauniin lohikäärme-laivan¹⁾, joka oli niin monet sankariretket tehnyt. Ja kun kaikki oli valmiina, huusi hän pojalleen: »Lallo hoi, onko jousesi kunnossa, onko nuolia riittämään, onko valmis sotisopasi? Kohta nostaa Saaren laiva purjeensa ja lähtee kiittämään Vuojonmaata²⁾ kohden. Lie-neekö sinussa nyt miestä matkaan!

Loistavin silmin juoksi Lallo isänsä luo näyttämään, miten hyvässä kunnossa hänen varustuksensa olivat. Lallo oli vasta 14-vuotias, ensi kerran pääsi hän nyt mukaan kaupparetkelle Vuojonmaalle. Ei ihme, jos Lallon rinta kohoili ja käsi tapaili miekan kahvaa. Oli todentotta suurta, kun sai tuntea itsensä mieheksi — niin mieheksi, ja Lallo suoristi jykevää vartaloaan. Muut pääsivät matkaan vasta kun oli parranhaivena leuassa, mutta hän, Lallo, pääsi jo 14-vuotisena, — mutta hänpä olikin Saaren sankarin poika.

Onnen huumeessaan ei Lallo huomannutkaan, kun jo purjeet puhtaan-valkoisina kohosivat. Pikaiset hyvästit äidille, pikkusiskolle ja muille rantaanjäävälle. Muutama kolahdus ja noin! — lohikäärme-laiva keinui aalloilla.

Tämä oli tavallinen jokakesäinen kaupparetki Vuojonmaalle, mutta se muodostui samalla aina sankariretkeksi, sillä harvoin sattui, että merirosvot jättivät hätyyttämättä. Siksi lähettiin retkelle kuin konsanaan sotaan. Vuojolaiset eivät tosin koskaan rosvoilleet ja harvoin sitä enää Ruotsin miehetkään tekivät, mutta Jomsborgin³⁾ viikingit, — varjelkoon metsien henget heistä! — — —

Päivät ja valoisat kevät-yöt purjehdittiin nyt yhteen menoon. Ja Lallo hän katseli, ihmetteli ulapoiden avaruutta, matkan pituutta, saaria, kallioita, niin kaikkea, kaikkea.

¹⁾ Sen kokka kuvasi lohikäärmeen päätä.

²⁾ Vuojonmaa = Gotland.

³⁾ Jomsborg oli Itämeren etelärannalla.

Usein harhaillivat hänen silmänsä kaukaisuudessa, sillä hänestä tuntui, että olisi hyvin miehekästä, jos hän, Lallo, ensimmäiseksi keksisi rosvopurjen taivaanrannalla. Mutta sitäpä ei vain sinne ilmestynyt ja Lallo alkoi tulla kärsimättömäksi, — eikö hän siis saisikaan tapella!

Oltiin jättämässä Ahvenan saaristo. Kuljettiin riin läheltä Lemböten saarta, että siellä oleva pieni kirkko näkyi vallan hyvin. Semmoista ei Lallo ollut ikinä nähnyt. Ihmeissään hän kysyi lähellä olevalta Tursolta: »Mikä kumma se tuolla töröttää?»

»Se on valkean haltian asunto. Sinne purjehtijat tavallisesti pysähtyvät lepäämään. Mutta Saaren sankari poikkeaa sinne vain hätätilassa, myrskyn ahdistamana, sillä hän vihaa valkeata haltiaa ja hänen pappiaan.»

Lallo näytti miettivän. Sitten hän kysyi: »Oletko koskaan nähnyt valkeata haltiaa?»

»Olen. — Kerran. — Myrskyn suojaan asetuimme tuonne saarelle. Silloin, isäsi tietämättä, kävin valkean Kristuksen majassa», vastasi Turso kuiskaten.

»Sano, mitä tuo näytti!» Ja Turso kertoi: »Valkea Kristus seisoi majan perällä naulanlävistämät kädet levällään. Piikkiseppel oli repinyt rikki hänen otsansa. Vertavuotava pää oli vaipunut rinnoille, mutta silmissä oli sittenkin niin lempeä katse.»

»Sankarilta ei hän siis ainakaan näyttänyt», virkkoi Lallo pilkallisesti, nosti ylpeästi päätään ja lähti. Mutta Turso jatkoi itsekseen: »Sankarilta hän ei näyttänyt, ja sittenkin minusta tuntui, että hän oli sankari. — Siitä asti olen kunnoittanut valkeata Kristusta.»

Onnellisesti oli saavuttu Vuojonmaalle. Ja Lallo oli kummastellen, suuresti kummastellen katsellut Visbyn kauppahuoneita, kirkkoja, luostareita, vallituksia, laivoja, ihmisiäkettä. Oli aivan kuin ei kaikki uusi mahtuisi yht'aikaa mieleen. Mutta nyt oli kaupat tehty, Saaren lohikäärme-laiva nosti purjeensa ja lähti kotimatkalle. Kauaksi ei kuitenkaan ehditty, kun yht'äkkiä, ihan odottamatta niemen

kainalosta hyökkäsi monta pientä venettä, jotka tarrautuivat erottamattomasti laivan kupeeseen. Silmänräpäyksessä olivat Saaren miehet sotajalalla. Syntyi hurja taistelu. Lallo tapaili keihästään. No — nyt! ajatteli hän. Mutta samassa hän huomasi, että köysi kiertyi yhä lujemmin hänen vyötäisilleen. Nykähdys — ja hän tunsu syöksyvänsä meren syvyyteen. Sitten kaikki häipyi, hiljeni hänen ympärillään.

Kun Lallo vihdoin — omasta mielestään hyvin pitkän ajan kuluttua — heräsi, huomasi hän makaavansa varjagi¹⁾-laivan kannella ja hänen ympärillään liikkui parrakkaita miehiä, joiden puhetta hän ei ymmärtänyt. Silloin hänelle äkkiä selvisi, että hän oli joutunut merirosvojen vangiksi. Kaameat, sekaiset ajatukset täyttivät Lallon mielen. Yksi ajatus selvisi ennen muita ja se oli: »Minä vihaan kaikkia varjageita!»

Mutta kun varjagit huomasivat Lallon heräävän, annettiin hänelle vähän ruokaa. Sitten työnnettiin hänet ilman muuta laivan sivuun soutopenkille. Jalkoihin pantiin kahleet, ja hän sai alottaa soudannan. Vasta hetken päästä ymmärsi Lallo, että hän, sankarin poika, oli nyt soutuorjana ja äänensä täytyi hänen toistaa: »Minä vihaan kaikkia varjageita!»

Nämät sanat kuullessaan käänsi edessä istuva soutu-orja äkkiä päätään ja kuiskasi: »Niin minäkin! Mutta puhumisesta me orjat saamme piiskaa. Minä olen ainoa suomalainen täällä, muut eivät puhettasi ymmärrä. — Sitten yöllä — — —» Enempää hän ei uskaltanut kuiskata.

Lallo soui muitten mukana, mutta ajatukset kulkivat kauaksi. Hän muisteli kotiaan uljasta Saarta, äitiä, isää, pikkusiskoja, Hallia, hevosia, jopa kartanon kiviäkin. Ja silloin viha ja miehekkyyks aivan huomaamatta kaikkosivat kauas, ja hän itki, itki niinkuin ainoastaan 14-vuotias lapsi voi itkeä, kun kaikkineen kaipaa vanhempiaan ja kotiaan, joista tietää olevansa ehkä ijäksi erotettu, ja kun lisäksi surkea orjan kohtalo on edessä.

Päivät kuluiivat yksitoikkoisessa, yli voimien menevässä soudannassa. Öisin sai sentään jonkun aikaa levätä, ja silloin oli myös tilaisuus vaihtaa ajatuksia tuon suomalaisen orjan Keivon kanssa. Surullinen oli Keivonkin elämäntarina. Oli lähdetty Hämeestä oikein miehissä merikalaan. Varjagit yllättivät yöllä. Miten kävi toisten Hämeen miesten, ei Keivo tiennyt, mutta hän oli saanut olla jo vuosia näitten rosvojen soutu-orjana. Soutaa Novgorodiin, jonne joka kesä tehtiin kaupparetki, ja jonne nytkin oltiin menossa; nähdä matkalla kymmenet ryöstöt; soutaa taas syksyllä Norjaan orjamarkkinoille, jonne ryöstetyt tavarat vie-

¹⁾ Warjagi = muinais-skandinaivialainen retkeilijä.

toi lisäksi yhtä ja toista ihmeellistä. Eräänä päivänä hän kertoi, miten suurella Vetshe-torilla, jonne Novgorodin asukkaat kellon soitolla kutsutaan asioita päättämään, oli syntynyt tappelu. Posadnikka¹⁾ ehdotti, että lähetettäisiin väkeä verottamaan Jugran maata, joka oli hyvin kaukana, Vienan maan ja Turjan rannan takana. Toiset kannattivat ehdotusta, mutta toiset vastustivat jyrkästi, sillä — sanoivat he — Jugrassa on kamalia noitita, jotka voivat nostaa sellaisen hirmumyrskyn, että taivaasta sataa yksin poron vasikoitakin. Kuka sinne uskaltaa! Ja kiuhkossaan alkoivat puolueet tapella.

Mutta hetken vain tämä uusi ja ihmeellinen täytti Lallon mielen. Koti-ikävä kohosi kahta kauheampana, samalla kun toivzetkin vapautumisesta alkoivat häipyä. Niin, hänen täytyi usein, hyvin usein itkeä yksin ollessaan. Vain Novgorodin kesäyön taivas näki hyljätyn orjapojan kyneleat.

Vihdoinkin lähdettiin paluumatkalle. Ja Keivo kertoi lähtiessä, että varjagit ovat kiukuissaan, kun saivat ostaa vain muutaman orjan. Ja kumma, ei palattukaan Nevaa myöten, vaan soudettiin Vuoksen suulle ja lähdettiin sitä tietä Suomenlahdelle. Vuoksi laski vielä silloin myöskin Viipurin lahteen, ja vilkas kauppatie kulki Viipurista — jossa siihen aikaan pyhän lehdon puut huminoivat pyhän lähteen ympärillä — Laatokalle. — Mutta kauas ei ehditty, ennenkuin varjagit kätkivät laivansa rantalepikkoon, kahlehtivat orjansa ja lähtivät laivasta, jonne vain yksi varjagi jäi vartijaksi. Keivo tiesi, että niiden mielessä oli taas ryöstöretki.

Hiljaa jutellen kuluttivat orjat aikaansa. Äkkiä kuiskasi Lallo: »Keivo, sinun kahleesi on kiireessä unohtunut aivan auki!» Keivo katsoi: niin todella olikin! Molemmat olivat nyt nukkuvinaan, mutta Keivo irrotti hiljaa jalkansa. Ja kun vartija pahaa aavistamatta nojasi laivan kokkaan, hyökkäsi Keivo silmänräpäyksessä hänen kimppuunsa ja syöksi hänet syvyyteen. Sitten hän alkoi kiireellä irrottaa Lallon kahleita, mutta nepä olivat lujassa, ei, ei, niitä ei saanut irti. Hän kävi välillä vapauttamassa muita

¹⁾ Posadnikka oli tasaval-
lan virkamies.

orjia ja tuli taas Lallon luo, mutta turhaa, turhaa. — Met-
sistä kuului varjagien ääniä, ja Keijo jätti kiireesti laivan.
Lallo parka, miten suuri olikaan hänen pettymyksensä!

Varjagit olivat saaneet ryöstösaaliiksi vain kaksi naista.
Ja voi sitä vimmaa, mikä heissä nousi, kun näkivät laivan
tapauksen. Lallokin sai iskuja, kunnes melkein tajuton
vaipui laivan pohjaan. Ja kun hänen ajatuksensa alkoivat
toimia, tuli yksi ajatus taas ennen muita: »Minä vihaan
kaikkia varjageita!»

Sitten alkoi kamala soudanta. Yöt päivät yhteen menoon.
Lähestyttiin jo Viipurin pyhää lehtoa. Mutta mitä nyt!
Laiva pysähtyi! Se ei mennyt eteen, ei taakse. Varjagit
tarttuivat tulistuneina itse airoihin. Mutta ei apua, laiva
pysyi paikallaan. Ilmassa suhahti jotain ja kaksi varjagia
kaatui nuolen lävistämänä. Kaikki katsoivat rannalle ja
näkivät, että rantapajujen suojassa joen molemmin puolin
oli vankka miesjoukko. Samassa huusi Keivo varjagien
kielellä: »Kädet ylös, rosvot, jos henkenne jotain merkitsee,
ken aseeseen tarttuu, on kuoleman oma!» — Varjagit näki-
vät taistelun mahdottomaksi ja antautuivat.

Karjalaisten riemulla ei ollut rajaa. Kauko, Karjalan
laulaja, tarttui oikein sylin Keivoon ja sanoi: »Ota, Hämeen
mies, ota koko saalis! Sinä se olit, joka vaimoni ja lapseni
pelastit.»

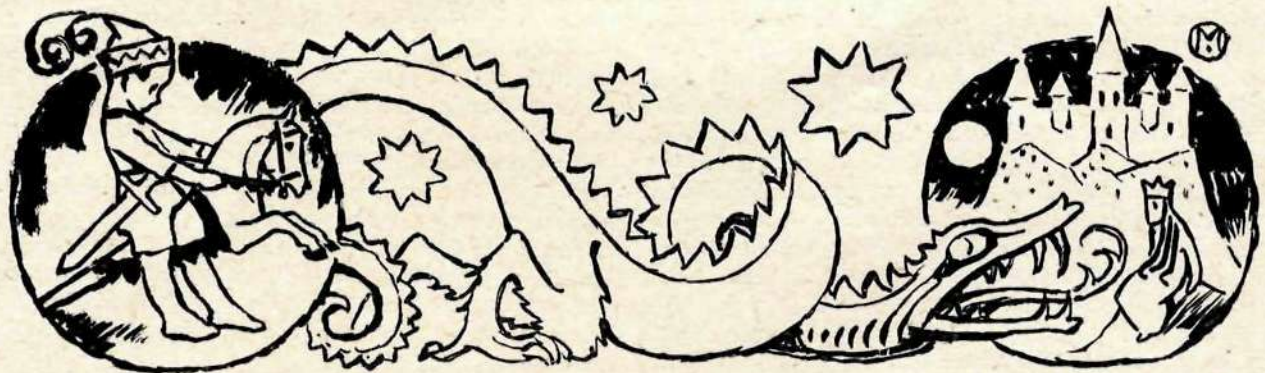
Mutta Keivo ei saaliista välittänyt, pysyi vain pientä
venettä ja evästä matkalle. Sitten hän lähti Lallon kanssa
rantatietä pyrkimään Hämettä kohti. — Päiviä kului, viik-
kojakin vieri. Jopa vihdoin olivat vanhoja vainotteita
päässeet Vanajan suurelle selälle. Oli jo myöhäinen ilta ja
syyskesän pimeä teki tuloaan. Mutta Keivo ei enää malt-
tanut pysähtyä lepäämään. Eteenpäin yhä Raudun selälle

ja siitä Saarioislahtea pitkin Linnavuoren kupeelle, jossa koti-
kylän nokiset savupirtit sijaitsivat. — — —

Yötä myöten ratsasti Lallo ohi Raision, Maskun, Nous-
maan ja saapui vihdoin aamun suussa Saaren kartanolle.
Ihme ja kumma! — Pilvistäkö poika putosi! — Siinä äiti,
pikkusisko, miehet. — No jopa nyt, ilolla ei määrää! Mutta
isä! Miksei häntä näy! »Missä isä?» kysyy Lallo. — Kaikki
vaikenevat. Viimein äiti vastaa: »Isäsi jäi ijäksi sille retkelle,
jolta sinä palaat. Varjagin keihäs hänet tappoi.» — Vihan
välähdys näkyi Lallon silmissä, mutta pian se poistui kyynel-
tulvan tieltä. »Isä, isäkulta», vaikeroi hän. — — Uudestaan
ja yhä uudestaan piti Lallon nyt kertoa seikkailunsa ja ih-
meellinen pelastuksensa.

Mutta illan suussa, kun jo auringonlasku purppuroi me-
ren ulapan, tarttui Lallo pikku siskonsa käteen ja sanoi:
»Tule karsikkoon! Minä tahdon nähdä sen puun, jossa isän
henki asuu.» Käsi kädessä astelivat he nyt ylös kuusikko-
kummun rinnettä pyhään karsikkoon. Pikku sisko vei
Lallon komean kuusen luo, jonka rungon alaosa vasta hiljan
oli karsittu ja virkkoi: »Tässä kuusessa asuu isän henki. —»
Lallon pää painui alas. Sanomaton vakavuus ja pyhyys
täytti hänen mielensä. Hän jäi kuuntelemaan karsikon sy-
vän-juhollista kohinaa. Ja aivan oikein, nyt hän jo kuuli,
miten kuiskasivat isien henget karsikon kuusista: »Olet vii-
meinen vesa Saaren sankarisuvusta, joka alkunsa sai itse
ilmojen jumalasta. Käy isiesi jälkiä! Taistele hämösen va-
pauden puolesta henkeen ja vereen asti.» — Lallo nosti
paimuneen päänsä, vastasi: »Sen minä teen!» — Ja karsikon
kuuset virittivät sankarvirren, ja iltatuuli tuuditti meren
mainingeita auringonlaskun kullassa.

Hilda Huntuvaari.

Niilo haastaa

keppileuvoselle:

Heppa, hei, ja heppa, hei,
nyt sun kultaan satuloin,
ja ma kauvas kiittää voin,
minne milloin mieli vei,
kaviot ne kiviin paukkaa,
lumolinnaan lennä laukkaa.

Hyppää, heppa, heppa, hui,
vuoret tulta säkenöi,
kas jo jätti havahtui,
monet prinsessat se söi,
kytki kuoruun käärmeluelain,
juokse, jotta vaahtoo kuulain!

Lennä heppa, heppa hoi,
jo ma linnan tornit nään,
vuoren pata paukkuu, soi,
nään jo suuren sarvipään,
mutta kultaistuinella
istuu kaunis Mirtsabella.

Mirtsabella kruunupäin
tomupilven näkee hän,
prinssi kiittää nelistäin,
poikki portin välkkyvän;
alta kultapunapäärmeen
säihkyvät silmät lohikäärmeen.

Hyppää, heppa, hui ja hai,
korsku, kaarru pystyyn vaan,
nyt jo jätti iskun sai,
linna liikkuu vuorellaan,
ristinmerkin piirrän hiekkään,
jättiläisen naulaan miekkaan!

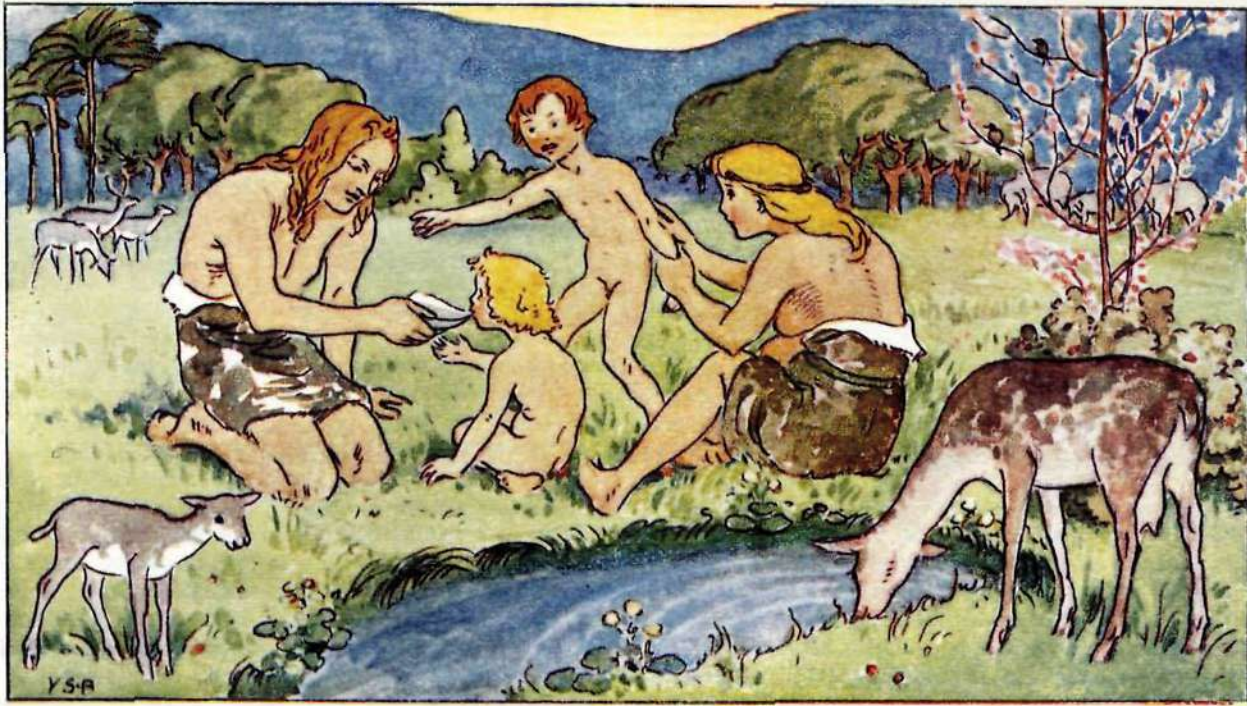
Vielä isku, auki tiet!
Mirtsabella riennä pois,
ei sua mikään jätti vie,
vaikka sata kättä ois,
rotkoon kaatui jättiruojia,
Mirtsabella, sull' on suoja!

Hyppää, heppa, heppa, hei,
nouse, sorja, satulaan,
vuoresta sun prinssi vei,
yli seitsenvirran maan,
ali kuun ja kultasarven,
läpi mustan korppiparven!

Seiso, heppa, lennä luo,
koissa ollaan, ptruu ja ptruu...
suihkukaivon vettä juo,
kaikki kansa kumartuu,
linna vien ma aarteen kalliin,
heppa viedään kultatalliin!

Larin Ryöstö.

1. Ilonkuva.

Aabel: Armias on Jehova lapsilleen. On kuin Hän itse meitä lähestyisi, siunaisi ja lohduttaisi. Taivas sees sinipunassaan, vihanta metsä vuorenrintaa kiertää, järven pinta välkehtii, ilma ilosta väreilee, keto sadoin kukkasin loistaa, tuhansin tuoksuin lemuaa. Tuolla antilopilauma illanruskosta punertaa ja tuolla tuhatväriset perhot lentävinä kukkina liittää. En muista ihanempaa kesää.

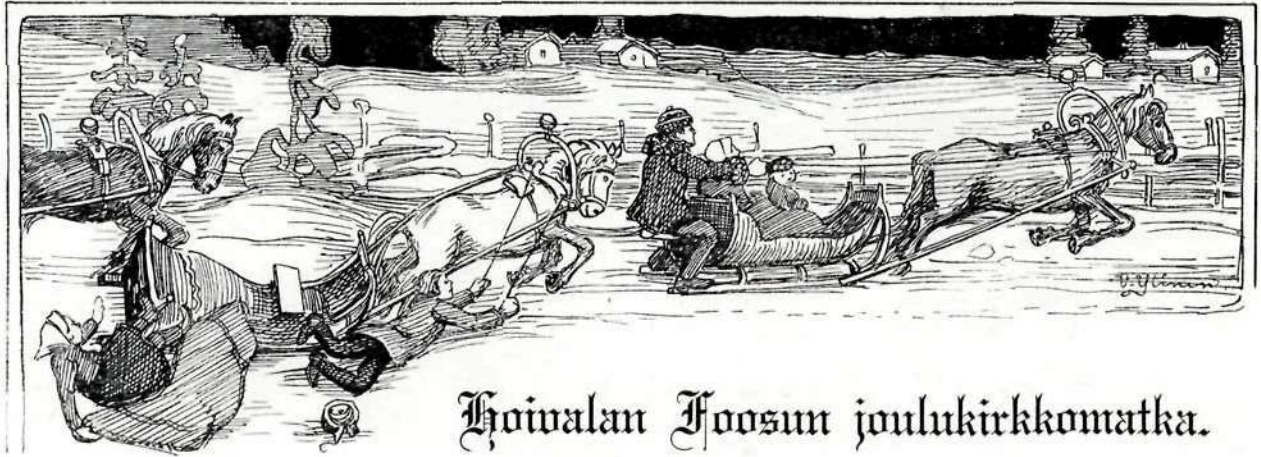
2. Tuskankuva.

Aadam: Mitä täällä on tapahtunut? Uhritulet vielä suitsevat — toinen alttari hajallaan — kuka tämän on tehnyt? Paha enkelikö? Ettäkö Kain? Veljensä? Ja uhratessa? Puhu! — Hän ei vastaa. Hänen vaipunut päänsä ja villi katseensa sanoo kaikki. Eikö minun olisi pitänyt sitä arvata? Eikö hänen kielensä ole ollut uppiniskaisuuden myrkkyytäynnä ja hänen silmänsä kiilunut kuin kyykkäärmeen silmä ruohikossa.

(Linnankoski: „Ikuinen taistelu“.)

Hoivalan Hoosun joulukirkkomatka.

Hoivalan talon tytär Helmi oli paluumatkalla kaupungista astellen vinhaa vauhtia Pehulan tasankoa kotiansa kohden. Sattumalta muistui hänen mieleensä, miten hänen isänsä ja Alatalo eräänä jouluaamuna juuri tällä paikalla alkoivat kilpaa ajaa. Helmin isällä oli silloin hyvä, noin viisi vuotias raudikko, kylän paras juoksija, nimeltä »Poju». Alatalokin oli tuonut viime Antin markkinoilta noin yhdeksän vuotiaan juoksijan »Ruunan», jonka piti kyetä tuomaan »joulu kotiin». Joulun näet tuo kotiin se, jolla on paras hevonen juoksemaan ja joka jouluaamuna ehtii ensimmäisenä kirkolta kotiin.

Isäni, ajatteli Helmi, vaikka olikin hyvin tarkka ja sääliväinen hevoselleen, teki jouluna poikkeuksen ja antoi »Poju» näyttää, miten tietä annetaan. Sen johdosta Alatalo itseksensä puri huuliaan, hän näet oli mielestään parempi hevosmies kuin isä. Kyllä minä kerran näytän, kuka tuo joulun kotiin, päätteli hän itseksensä ja odotteli kärsimättömänä Antinmarkkinoita.

Markkinoilla pitikin hän uutta hevosta ostaessaan silmällä yksinomaan sitä, että sen tuli juosta nopeammin kuin meidän »Poju». Markkinoilta palattuaan hän oli kutsunut isääni »uutta kopukkaa» katsomaan, jonka pyynnön isä ukko mielihyvällä täyttikin. Kun oli katseltu »Ruuna» edestä ja takaa, oli Alatalo läimäyttänyt kämmenellään raudikkoaan lautasille ja sanoa tokaissut: »Se muuttaa mainiosti tassujaankin, sillä sitä tänä talvena tuodaan joulu kotiin». Isäni oli vain hyväntahtoisesti naurahtanut hän ei katsonut asiaa ollenkaan mahdottomaksi.

Mutta kotiin tultuaan poikkesi isä talliin, kohensi Pojun silppuja, antoi sille uutta apetta ja virkkoi: »Jaksat sitten jouluaamuna tuoda joulun kotiin, kuten ennenkin.» Sitten hän vetäsi loimen pois Pojun selästä, harjasi sitä puhellen ja taputellen ja asetti taas loimen paikoilleen. Ikäänkuin kiittolisuuden osoitteeksi hörisi Poju tuttavallisesti, kuopi kavioillaan ja katsoi pitkään isäntänsä jälkeen tämän tallista poistuessa...

Jouluuatonä käytti isäni Pojun sepällä, terästyttäen sen jalat hyvään kuntoon, samoin oli Alatalokin Ruunalleen tehnyt. Jouluaamuna varhain lähti Alatalo poikineen juoksijallaan kirkolle. Isä myös valjasti Pojuja kilpa-ajoreen eteen. Se oli varsalle keveä ja samalla turvallinen kaatumista vastaan. Isä istui takapukille asettaen jalkansa kahden puolen anturoille, minut hän sijoitti peitteisiini käärittynä eteen, jossa olikin varsin mukava ja turvallinen istua. Mennessä ajettiin hiljempää, kukin näet säästi hevostaan paluumatkaa varten.

Kun pappi poistui saarnatuolista, lähtivät useat jo hevosiaan valjastamaan. Isäni odotti siksi, kunnes alettiin lähtö-

virttä veisata. Silloin lähti hänkin ottaen minua kädestä, etten joutuisi harhaan. Päästyämme hevosen luo huomasi minä ja ehkä isäkin, kun hän heitti sinnepäin syrjäsilmyksen, miten Alatalo jo sitasi kiireesti hevostaan kuntoon ehtiäkseen heti meidän jälkeemme. Mutta hän myöhästyi kuitenkin jonkun verran.

Isä ajeli alussa hiljalleen, kunnes päästiin tähän Pehulan tasangolle, juuri näille paikkeille. Aivan näillä vaiheilla nosti Poju päänsä pystyyn, ravahutti korviaan ja vilkasi molemmilta puolilta jälkeensä. Sitten päästi se pitkän kiman hirnahduksen ja näytti odottavan, eikä jo sopisi lähteä ravaamaan. Tästä reipastui isäkkökin, kurkisti hänkin taakseen ja huomasi miten siellä Alatalo antaa Ruunansa tavan takaa »pyyhkästä» toisten ohitse. Isä kiristi Pojuja ohjia ikäänkuin merkiksi, että »olepas varuillasi».

Tästä huomautuksesta tuli Poju niin hurjalle tuulelle, että polki tulisesti jalkojaan odottaen vain milloin annettaisiin lupa porhaltaa. Isä antoi Alatalon mennä hyvin tyytyväisenä ohitse. Ohimennessään hiikkasi hän isälleen: »Hyvästi nyt naapuri, joulupuuro palaa pohjaan!»

Alatalo hoputti yhä Ruunansa kovempaan ja kovempaan juoksuun, mutta Poju piti huolta siitä, ettei välimatka tullut pitkäksi, vieläpä vilkasi ajaansa ikäänkuin tiedustaen, että ei jo mentäisi ohitse.

Isäni kiristikin vähän oikeata ohjasta ja kiinnitti samalla molempia. Heti oli Poju tulisessa ravissa ja pyyhkäisi Alatalon ohitse, vieläpä tehden tuntuvasti »kaulaakin» eli välimatkaa, niin että kun päästiin Niukansillan yli Halman ahteeseen, ehti isä nousta reestä pois ja vähän matkaa kävelläkin, kun Alatalo saapui.

Tämä ei antanutkaan hevosensa levähtää ja »ottaa henkeänsä takaisin», vaan lyöä läimäytti piiskalla selkään ja sanoi: »Joulupuuro jäähtyy». Ja niin hän käänsi isäni ohitsi. Mutta Poju törmäsi samassa sellaiseen vauhtiin, että oli isän jättää. Hän pääsi kuitenkin heittäytymään poikittain rekeensä ja selvittyään vihdoin ohjiinsa vetäsi ne kiinteäksi, että Pojun oli parempi ravata. Hän antoikin sen polkea kiivasta menoaan aina Kokkolan ahteeseen asti jättäen Alatalon hyvän matkaa jälkeensä.

Hyvän tapansa mukaan nousi isäni siinäkin kävelemään, huojentaakseen Pojun kuormaa. Puolihteeseen päästyämme saapui vihdoin Alatalokin. Isäni vilkasi häneen ja sanoi minulle: »Katsopas miten naapurin hevonen on vaahdossa!» Loin katseeni sinnepäin, ja aivan oikein, Ruuna huohotti rajusti, selkä höyräsi ja kokkareina kierahelti valkoinen vaahto sen lavoilta alas.

Isäni aivan säpsähti. Luullen omankin Pojuja olevan samallaisessa kunnossa kiirehti hän sitä silmäilemään. Niin

ei sentään ollut asian laita. Poju tuntui kyllä hyvin lämpimältä, mutta vain takajalkojen välissä näkyi sillä jotain valkosta, vaahdomaisen tapaista.

Päästyämme Kokkolan ahteen harjulle ja laskettaessa alas Längelmäelle vievän maantien haaraan, erosimme Juupajoelle vievälle tielle, joka menee kotikylämme läpi. Tienhaarasta alkaa iso ylämäki, jossa isä taasen nousi kävelemään. Hän ei huomannutkaan miten Alatalo silloin hurautti täyttä lentoa ohitsemme, eikä Pojukaan huomannut pitää varaansa.

Alatalo löi kerta toisensa perästä valakkaansa piiskalla ja antoi sen painaa täyttä laukkaa eteenpäin sivuuttaen jokaisen saavuttamansa ajajan.

Vihdoin kiihtyivät kilpailemaan kaikki matkalla olevat kirkkovieraat, niin että päästyämme Porvolan Anttilan vainiolle oli eteemme kasaanunut hevosia kolmeen riviin. Törmälän Timo komealla Ruunallaan vasemmalla, Anttilan Julle keskellä ja Mikon niemen Matti suurella laihankarstisella liinakollaan oikealla. Viimemainitulla, joka muuten oli tunnettu laiskuri mieheksi, oli hevosensa perässä vain tavallinen tukkireki. Sen pankon pää repäsi tavantakaa aidan seipäitä hevosten kiitäessä hurjaa laukkaa eteenpäin.

Poju oli ihan raivoissaan nähdessään kilpatoverinsa niiden toisten edellä ja huomattessaan, ettei sillä itsellään ollut tilaa päästä välillä olevien ohitse. Korvat niuhassa tepasteli se levottomasti, silmät paloivat kuin leijonalla, ja tavantakaa päästi se ilmoille voimakkaan hirnahduksen. Isäni tyyntynyt ja puhutteli sitä, mutta korskuten hyökkäili se eteenpäin saadakseen hiukankin tilaa syöstä väliin. Isäni huomaamatta pääsikin se Anttilan rekeä niin lähelle, että löi etujalallaan reen takana olevan matka-arkkulaudan säpäleiksi. Samalla syöksyi se Törmälän ja Anttilan hevosten väliin ja kiiti nuolena niiden ohitse. Tällä kohdalla oli mäenrinne hyvin kalteva vasemmalle, ja Törmälä, ajaessaan alapuolella, joutui vaaralliseen asemaan, kun meidän hevonen ryntäsi väliin. Eikä aikaakaan kun Törmälän reki alkoi siristä korkealta maantieltä sivulla olevaan syvänteeseen. Tuimassa menossa reki meni nurin, aivanpa ylösalasin. Törmälän emäntä, joka oli miehensä mukana, kierähti peitteineen ja heinineen rotkon pohjaan kirkaisten mennessään: »Herra siunatkoon!» Itse Törmälä oli hevosensa

ohjissa lujasti kiinni eikä hellittänyt niistä, vaikka hevonen veti häntä pitkän matkaa perässään, kunnes se seisattui.

Onneksi ei heille tässä kuperkeikassa tullut mitään erityistä vahinkoa.

Kiitin Jumalaa, kun pääsimme tuosta rytkästä kunnolla selviytymään. Vieläkin sydäntä kouristaa, kun sitä ajattelen. Alatalo oli jättänyt meidät jo kauvas jälkeensä. Päästyämme Mahlajamäelle näimme hänen painaltavan jo Sundgrenin kohdalla.

Kun isä huomasi Pojulla olevan hyvän halun mennä, hän kiirehti sitä kiristämällä ohjia. Komeata olikin nähdä, kuinka se silloin ravasi! Sieramet levällään, kaula kaarevana ja vaaleat jouhet ilmassa savuna hulmuten kiiti se kuin metsäkauris eteenpäin mitä puhtainta ravia. Päästyämme Al Mellin kohdalle painautui Poju suistamatta vasemmalta puolen ohitse.

Huomattuaan häviönsä Alatalo koetti ahdistaa meitä ojaan, mutta siitä huolimatta kiinnitti Poju menoaan. Päästyämme juuri hänen hevosensa kohdalle ja ollessamme aivan ojaan luisumassa, hypähti rekemme yhtäkkiä niin korkealle, että olimme kaatua aivan Alatalon hevosen jalkoihin. Mutta isäni sai jalkansa eteen ja kädellään tarttuen naapurin reen aisaan kiinni, ehkäsi siten kaatumisen. Pelästyin tästä ja kysyin isältä: »Mikä se oli?» Hän vastasi: »Se oli vain aidantukiainen; rekemme luisui sen ylitse ja pelasti meidät ojaan suistumasta.»

Samalla olimmekin ajaneet Alatalon ohi kiihdyttäen yhä omaa menoamme Sukkilan ahteeseen asti, jossa isäni nousi taas kävelemään. Hän vilkasi taakseen naapurien tuloa ja huomasi ihmekseen heidän kuhnustelevan vasta Suivalon ahteessa. Heidän hevosensa oli väsynyt liiasta juoksemisesta.

Saavuttuamme kotiin tuli äiti portailla meitä vastaan ja kysyi, oliko tullut kylmä. Isä vastasi naurussa suin: »Vai vielä tässä kylmä joutaa tulemaan, kun joulu on!»

»Ahaa», nauroi äitini, »nyripä ymmärrän. Te olette taasen koetelleet hevosianne. Voi, voi kun sinuakin, Joosu vielä lapsettaa, vanhaa miestä», nuhteli äiti lempeästi. Isä hymyili vain taputtaen Pojuaan lanteille. »Olet sinä oiva menijä, Pojuseni; taas roit joulun kotiin, nyt saisit tulla vaikka samaan pöytään syömään.»

Eusio Aava.

Piilosilla.

Kotona on karttu taasen,
joutui pojan hoikan huostaan,
toiste tyttö ehkä saa sen,
heipparallallei, nyt juostaan!

Tuikkaa tänne, suikkaa sinne,
kerran, toisen, kolmen, neljän,
sokko sinne, minä minne,
nyt jo sokko kääntää seljän!

Yks... ja kaks... no katsos, Lyyti
piilee pensaan taa ja luikkaa,
Liisalla on kiivas kyyti,
Niilo niinkuin kurki kuikkaa.

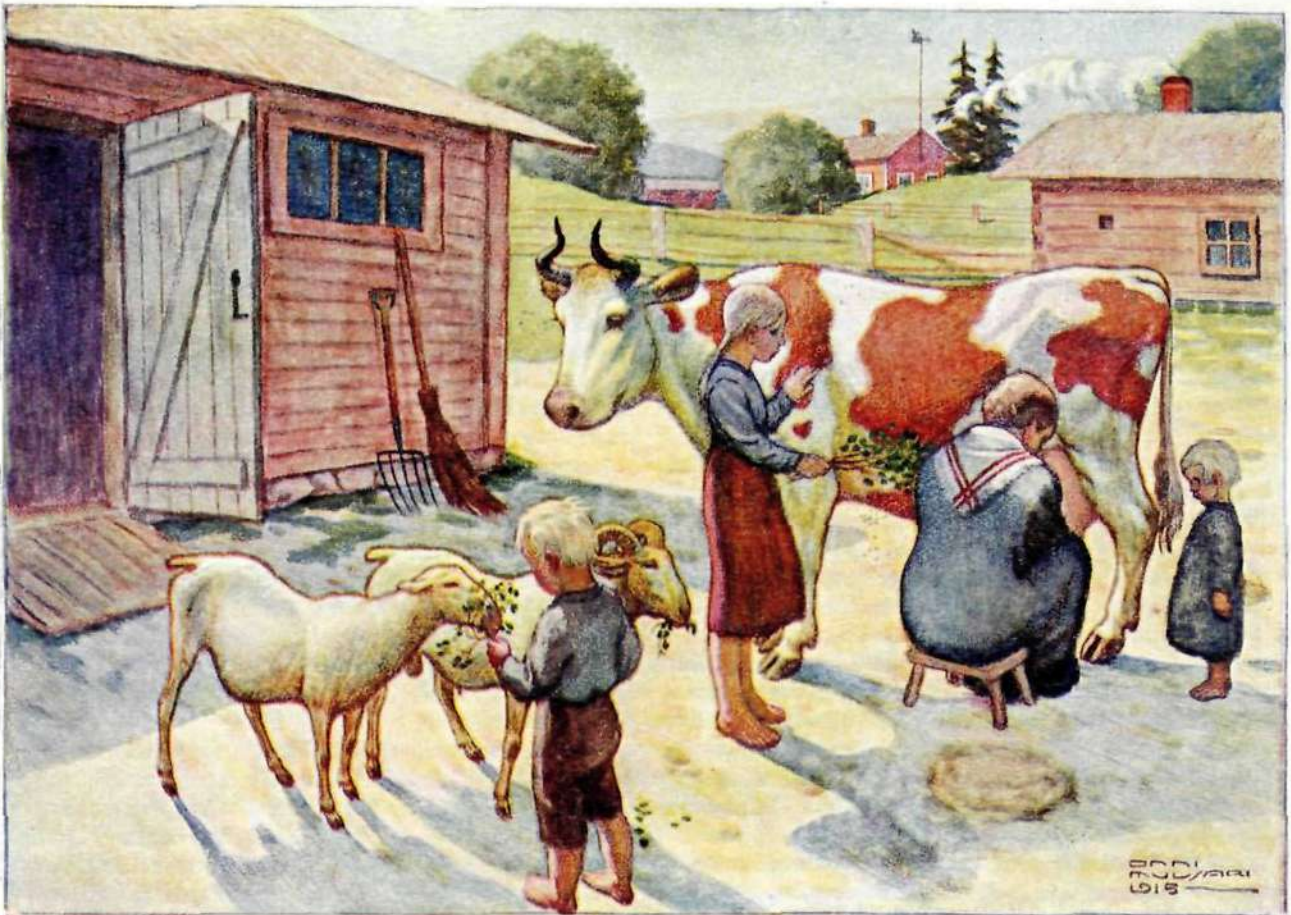
Hei ja hei, taas leikki alkaa,
Niilo Liisan käteen tarttuu,
Liisa vimmojin viskoo jalkaa,
mutta Lyyti pääsi karttuun.

Sokko kaatui, kupperkeikkaa,
karttu piiloon, lauma laukkaa,
suuri sisko ajaa veikkaa,
kyyhky ajaa takaa haukkaa!

Juostaan, siukut, sokkosilla,
karttu vietiin, leikki uusi,
viejä piestään nokkosilla
mutta kas jo äiti huusi...!

Eurin Ryöstä.

1. Mäkiojan torpan karjatarhassa.

Kun siitä kulki ohi tie,
näin tarhaan Mäkiojan.
Se torppa tuttu sulle lie . . .
Vai tunnet Pekka pojan?

No, Pekan pellavainen pää
se nytkin hohti sieltä.
Ja kuului vilkas huuto: „Mää!“
Se lampaiden on kieltä.

Siin' onkin vasta lampaita
niin uhkeita kuin seinä!
Ne käyttäneet on hampaita
ja purreet varvun, heinän.

On ruokaa niille kannettu,
sen Pekan työstä näet,
ja juosta niiden annettu
on vehmaat lehtomäet.

Ja katsos sitten Omena!
Mit' ois se ollut vailla?
Ei toista yhtä komeaa
lie lehmää näillä mailla.

Se ravintoa, hoitoa
on saanut parhaan mukaan,
niin puhdas on sen navetta
kuin uskoa voi kukaan.

Ja kermoin kaunein, sakehin
sen voitoks „ammu“ tuottaa
ja lapset maidoin makehin
se punaposkiks juottaa.

Ja lampaan villat, lehmän voi
ne vaurastuttaa talon,
ja tarhassaan ken ahkeroi,
saa mielen rauhan jalon.

2. Riiehen edustalla.

Niin kului kesä kylväen
ja riemuisasti niittäin;
nyt onnellisna lyhtehen
saa riiehen koota kiittäin.

Ei pouta viljaa polttanut,
ei vienyt koura katon;
on taivas työmme suojellut,
me runsaan saimme sadon.

Syys autioittaa peltoja,
se tyhjyyttä niin luopi,
ja tyly talvi puutetta
taas moneen kotiin tuopi.

Mut kuhilaat kun kultaiset
näen vainiolla omat,
ne murtaa mustat murehet,
suo hetket huolettomat.

Työ peltomiehen, tiedän sen,
luo kansan voinnin hyvän;
siis vartu, armas lapsonen,
myös kasvattajaks jyvän!

Sa Suomen korpeen aukaise
taas uusi viljasarka,
mi hymyileepi päivälle
eik' ole hallanarka!

A. N.

Joulu-ukon toivomus.

Henkilöt: Joulu-ukko, Äiti, Inkeri, Pirkko, Jaakko, Hertta, Isä (viimeinen ei lainkaan näyttämöllä).

I:nen näytös.

Heimolan kamari, jossa Äiti ompelee koneella, Inkeri kutoo lapasia, joista toinen jo on valmis, Pirkko leikkii nukkeilla y. m. Keittiön ovi vasemmalle, ulko-ovi oikealle.

Inkeri: Huomennako se joulu jo on?

Äiti: Ei, ylihuomenna vasta, vaikka huomenna pitäisi kaiken olla valmiina, kun Irja sisko tulee kotiin.

Pirkko (itseksensä leikkiessään): Huomenna Irja tulee. Yksi yö vielä nukutaan ennen. (Äidille) Äiti, missä Irja on?

Äiti: Kansanopistossa, lapseni. Etkö sinä sitä vielä muista? Kun Pirkko tulee suureksi, niin Pirkkokin pääsee kansanopistoon.

Pirkko (nukelleen): Ja kun Heleena Katariina tulee suureksi, niin Heleena Katariinakin pääsee kansanopistoon. Kuulitko sinä, Heleena Katariina?

Hertta (tulee, niiaa): Hyvää päivää! (Äiti vastaa, Inkeri nousee ja niiaa) Täti hyvä, saanko minä olla täällä vähän aikaa sukkaa kutomassa? Minä teen isälle joululahjaa, eikä sopinut kotona, ettei isä näkisi. Äiti antoi minulle luvan.

Äiti: Istu vain täällä, onhan Inkerillä ja Pirkollakin seura, kun minun pitää lähteä navettaan. (Lähtee, Hertta istuu.)

Inkeri: Minä teen myös joululahjaa. Nämä saa Irja, sillä ei kai hän ole ennättänyt itse kutoa. (Näyttää.)

Hertta: Minulla on jo valmiina äidille lakananpitsi ja Pentille töppöset. Ja isä saa tästä. Eikä meillä muita olekaan, jos en laske Tähdikettä ja pikku vasikkaa ja Mustia. Ja onhan meillä kissakin.

Inkeri: Tokkohan eläimet mitään joulusta tietävätkään? Vaikka saisihan niillekin silti jotain iloa toimittaa.

Pirkko (leikin lomasta): Saihan Misse viime jouluna uuden maitokupin, ja Poku sai uuden reen ja oli niin mielissään, että juoksi kaikkien ohi, kun kirkosta tultiin.

Hertta: Kyllä eläimetkin ainakin joskus joulun tietävät. Vaari on kertonut, että hevosetkin osaavat joka sadas vuosi jouluyönä puhua.

Pirkko: Osaahan jäniskin laulussa puhua. — Laulakaa, Inkeri ja Hertta, tuutulaulu Heleena Katariinalle!

Hertta: Se uusi laulu, joka viimeksi opittiin. Alota sinä, Inkeri! (Laulavat kehtolaulun.)

Jaakko (tulee, kumartaa kohteliaasti): Hyvää päivää! Onko sinun, Inkeri, äitisi kotona?

Inkeri: On kyllä, vaikka hän juuri meni navettaan. Mutta kyllä hän pian tulee. On kai sinulla aikaa vähän odottaa. Ole hyvä ja istu!

Jaakko: Niin, ei minulla kovin kiirettä ole. Tulin vain pyytämään mummulle lainaksi vanhanaikuista puntaria, kun meillä ei ole. Mummo punnitsee villoja, ja hän lupasi vasta kotiin palattuuan sen tehdä.

Inkeri: Me täällä olemme joulusta jutelleet, niinkuin arvaat; eihän tähän aikaan muusta osaakaan puhua.

Jaakko: Minä ajattelin myös tullessani sitä joulu-ukon toivomusta, josta Inkeri eilen puhui. Mutta en minä ymmärrä, mitä se joulu-ukko toivoisi.

Hertta: Mitä toivomusta?

Inkeri: Niin, joulu-ukko viime jouluna meiltä lähtiessään sanoi näin: »Ja ensi vuodeksi minä jätän teille lapset, pienen tehtävän. Saatte miettiä, mikä on joulu-ukon harvoin toivomus. Se, joka arvaa oikein, saa minulta palkinnoksi onnenpillin.»

Pirkko (nukelleen): Jos Heleena Katariina arvaa, niin Heleena Katariina saa onnenpillin. Mietitäänpä yhdessä, kyllä Pirkko pian sen tietää. Nyt Pirkko melkein tietää jo, mutta eipä sanota! Ei sanota!

Inkeri: Kaikki ne sitten tietäisivätkin, jos Pirkkokin nukkeineen!

Hertta: Mutta kyllä Pirkko oikeassa on, kun hän ei sano, mitä ajattelee siitä. En minäkään sanoisi. Eihän onnenpilliä kuitenkaan jokainen saisi.

Jaakko: Niin, parasta on, että kukin mietti itseksensä ja sanoo sitten vasta, kun joulu-ukko kysyy. Voihan sillä onnenpillillä sitten auttaa toisia, jotka eivät ole oikein arvanneet.

Hertta: Mutta jos ei joulu-ukko kysykään sitä muualla kuin täällä.

Inkeri: Ehkä ei. Mutta tulkaa tänne meille jouluaattona kuuden aikana. Silloin sen on tapa meillä käydä. Kyllä te täältä pian kotinne juoksette siksi, kunnes hän sinne ennättää.

Jaakko: Niin, eihän se vanha ukko nopeasti pääse.

Hertta: Minäpä tulen myöskin, että saan edes nähdä kuka sen onnenpillin saa ja minkälainen se on. (Nousee.) Mutta nyt minun täytyy lähteä. Kudon tämän loppuun vaikka milloin, kun ei enempäkään puutu. (Jaakko ja Inkeri myöskin nousevat. Äiti saapuu.)

Inkeri: Sieltähän äiti tuleekin, että Jaakko voi puhua asiansa.

Jaakko (kumartaa kauniisti Äidille): Minä tulin pyytämään, että Heimolan emäntä olisi hyvä ja lainaisi vanhan-aikuista puntaria meidän mummolle.

Äiti: Kyllä saat, astut vain täältä mennessäsi keittiön kautta. Se on siellä.

Jaakko (kumartaa): Kiitos!

Hertta: Hyvästi! Kiitos! (Lähtee.)

Kaikki (lapset seisten, äiti istuen): Hyvästi!

Pirkko: Muista tulla sitten, että näet sen onnenpillin!

Esirippu.

2:n näytös.

Sama Heimolan kamari. Lapset leikkivät joulukuusen ympärillä laulaen:

Koska tullut on jouluaatto,
sanoi äiti ja lupas taatto,
että yhdessä saamme leikkiä,
joulu-ukkoa uottaa.

Joudu, riennä jo ukko kulta!
Paljon toivomme hyvää sulta.
Toivomuksesi, arvotuksesi
kyllä tiedämme varmaan.

(Pysähtyvät.)

Äiti (ääni kuuluu keittiöstä): Mutta elä kauvan viivy, että pääsemme lasten kanssa yhteen iloon.

Isä (vastaa ulkoa): Kyllä joudun. Katsonpahan vain, ettei näin jouluaattona heiniä puutu.

Äiti (tulee. Lapset ovat seisahduneet): Minä täällä vain kopistelen. Mutta kohta kai tulee joulu-ukkokin, taisikin jo pysähtyä oven eteen. (Istuu.) Kunpa isäkin tallista ennättäisi näkemään!

(Ovelle koputetaan. Lapset väistyvät äidin puolelle.)

Joulu-ukko (tullen sisään): Hyvää iltaa! (Lapset kumartavat.) Tervetuloa taloon! Kuinka pienet ystäväni jaksavat? Hyvin kai, sen näkeekin. Teillä ei onneksi, ole ollut leivänpuutetta. Olette ehkä saaneet myöskin voita ja maitoa. Kenties lihaakin. Hyvin voitte. Pirkon pienet posketkin ovat niin pyöreät ja punaiset kuin Huippuvuorilta tuodut omenat. (Lapset katsovat naurahten toisiinsa.) Vai saadaanko niitä jo yhtä hyviä ja kauniita muuallakin kuin Huippuvuorilta? Siitä on pitkä aika, kun minä koulua kävin. Ovat ehkä maantiedon kirjatkin jo muuttuneet, tai lie karttaa uusittu, koska naurahtelette. Elkkä suinkaan luulko, etten olisi omenista senjälkeen mitään kuullut. Kyllä niitä kasvaa Tonttutalossa enemmän kuin Huippuvuorilla

koskaan on kasvanut. Tonttuni niitä kaiken syksyä kokoilivat ja hikoilivat kuin koululapset laiskanläksyllä. Kohta saatte maistaa Tonttulan omenoita. Niin, niin, tulkaa vain lähemmäksi! Onpa hauskaa, että vanha joulu-ukko aina on yhtä tervetullut. Mutta syynkin asiaan arvaan, se on tässä pussissa. Saatte avata sen itse ja jakaa lahjat keskenänne, että kukin omansa saa. Minä jätän sen vaivan mielelläni.

Pirkko: Kuka sen onnenpillin saa?

Joulu-ukko: Ahaa! Sinä muistit. Niin, — onnenpilli! Sen minä kyllä annan itse, eikä se olekaan pussissa. Mutta kukahan sen sitten ansaitsee? Joka kohta koettelemme? Alotetaanko vanhimmasta ja mennään sitten nuorimpaan? Inkeri, sanopa siis, mikä on joulu-ukon hartain toivomus?

Inkeri: Minä olen ajatellut, että joulu-ukko toivoo kaikkein olevan jouluna iloisia.

Joulu-ukko: Toivon sitäkin, kuinkas muuten, mutta en nyt tällä kertaa sitä erityisemmin tarkottanut.

Hertta: Saammeko Jaakko ja minä myöskin arvata?

Joulu-ukko: Jahah... tekö myöskin? Kyllä tunsin teidät heti, ja hyvin ymmärrän, miksi olette täällä. Sanokaa vain, mitä luulette asiasta. Hertta, sinä ensiksi!

Hertta: Onko se sitä, että lukisimme paremmin läksymme?

Joulu-ukko: Kyllä sekin on toivottavaa, varsinkin niiden suhteen, joilla osaaminen ei ole vahvoja puolia. En tahdo nyt ketään erityisesti mainita, mutta ei se parantaminen taitavallekaan pahaa tee. Ei tämäkään kuitenkaan ollut aivan oikein arvattu. — No, mitä sinä, pieni miehenalku, luulet vanhan joulu-ukon toivovan?

Jaakko: Saanko minä ensin kysyä yhtä asiata?

Joulu-ukko: Kysy vain, poikaseni!

Jaakko: Onko joulu-ukolla emäntää?

Joulu-ukko: On kyllä, mutta hän jäi pikku tonttujen kanssa laittamaan kuntoon lahjoja, joita täältä palatessani taas vien toisille lapsille. Mutta onpa hauska tietää, mitä sinun mielessäsi tällä asialla on toivomukseeni kanssa tekemistä. Puhu siis suusi puhtaaksi.

Jaakko: Niin, anteeksi, hyvä joulu-ukko! En minä nyt enää arvaakaan. Minä luulin, että on olemassa vain joulu-ukko eikä lainkaan joulu-akkaa, ja ajattelin, että joulu-ukko varmaan toivoo emäntää itselleen.

Joulu-ukko: Vai niin, vekara! Sinun olisi pitänyt olla sitä arvaamassa siihen aikaan, jolloin se todellakin oli hartain toivomukseni. Silloin olisit saanut vaikka kymmenen onnenpilliä. Nyt taitaa onnenpilli siirtyä toiseen taloon. Vai mitä se pieni Pirkko kiharoittensa sisällä on miettinyt?

Pirkko: Joulu-ukko toivoo, ettei hänen tarvitsisi koskaan kuolla.

Joulu-ukko: Kuinka sinä sellaista ajattelet?

Pirkko: Kun Pirkkokin toivoo, ettei hyvä joulu-ukko kuolisi, vaikka eläisi kuinka vanhaksi ja tulisi kuinka harmaaksi tahansa.

Joulu-ukko: Miksi minä en saisi kuolla?

Pirkko: Ei hyvä saa milloinkaan kuolla.

Joulu-ukko: Sinä lapsukaiseni, arvasit oikein. Sinä saat onnenpillin. Jos joskus maailman asiat tahtovat tehdä sinut surulliseksi, niin puhalla tähän pilliin, ja kohta tulee mielesi iloiseksi jälleen, ja sinä tunnet itsesi onnelliseksi. Toivo vain edelleenkin ja rukoile, ettei hyvä milloinkaan kuolisi. Ennen kaikkea säilytä oma lapsenmielesi puhtaana ja hyvänä toisia kohtaan, niin sinä itse et milloinkaan kuole, vaan hyvänenä henkenä pääset tuonne korkealle enkelien luokse.

Matilda Sirkola.

Kesän armahan ajalta.